ALGEMEEN VERSLAG

VAN DEN STAAT

VAN HET

MIDDELBAAR EN LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN

IN

NEDERLANDSCH-INDIE

OVER

1881.

Samengesteld uit de verslagen van het Collegie van Curatoren van het Gymnasium Willem III, van de Commissiën van Toezicht op de Hoogere Burgerscholen te Samarang en te Soerabaija, van de Inspecteurs van het Lager Onderwijs en van het Bestuur der Normaalschool voor hulponderwijzers te Batavia.

BATAVIA,
LANDSDRUKKERIJ
1882.

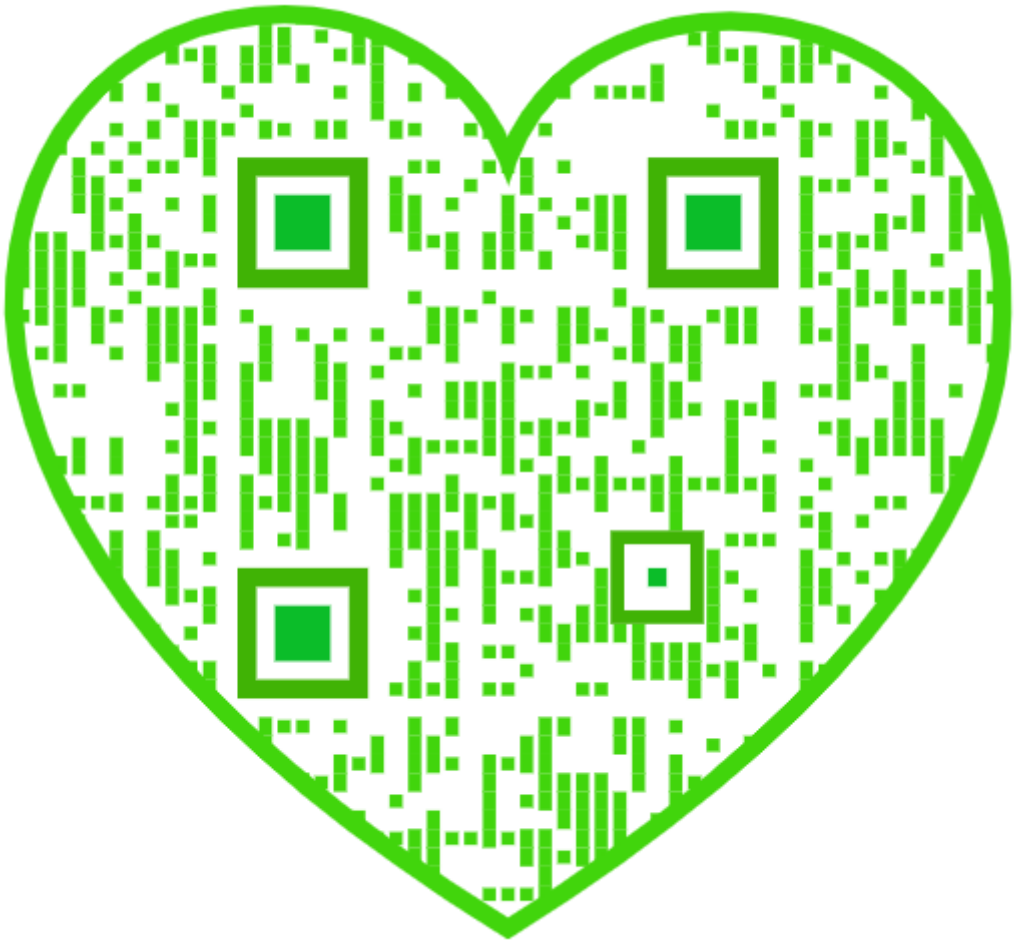

INHOUD.

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

BLADZ.

Algemeene mededeelingen 1

a. GYMNASIUM WILLEM III.

Collegie van Curatoren 1
Personeel 2
Leerlingen 2
Aantal leerlingen der hoogere burgerschool te Batavia 9
Beurs gevormd uit de gifte van den Koning van Siam 11
Bibliotheek en verzamelingen 11
Gebouwen 11
Inkomsten en uitgaven 11

b. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SEMARANG.

Commissie van toezicht 12
Personeel 12
Leerlingen 13
Bibliotheek en verzamelingen 15
Gebouw 15

BLADZ.

c. HOOGERE BURGERSCHOOL MET VIJFJARIGEN CURSUS TE SOERABAJA.

Commissie van toezicht ... 16
Personeel ... 16
Leerlingen ... 17
Bibliotheek en verzamelingen ... 19
Gebouw ... 20
Ontvangsten en uitgaven der hoogere burgerscholen te Semarang en Soerabaja. 20

Burgeravondschool, verbonden aan de hoogere burgerschool te Soerabaija ... 21

B.

LAGER ONDERWIJS VOOR EUROPEANEN EN MET HEN GELIJKGESTELDEN.

§ 1. Mededeelingen van algemeenen aard ... 25
» 2. Toezicht op het onderwijs ... 26
» 3. Akten van bekwaamheid tot het geven van onderwijs ... 27
» 4. Getal en aard der scholen ... 28
» 5. Omvang en toestand van het onderwijs ... 32
Lezen ... 33
Schrijven ... 33
Vormleer ... 33
Rekenen ... 33
Nederlandsche taal ... 33
Aardrijkskunde ... 33
Geschiedenis ... 34
Kennis der natuur ... 34
Zang ... 34
Beginselen van de kennis der levende talen ... 34

BLADZ

Teekenen 34
Gymnastiek 35
Handwerken voor meisjes 35
§ 6. Onderwijzend personeel 35
» 7. Getal en aard der leerlingen 37
» 8. Onderwijzerswoningen, schoollokalen, schoolmeubelen en leermiddelen, schoolbibliotheken 40

A.

MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Algemeene mededeelingen.

Aan het eindexamen, dat overeenkomstig het nieuwe reglement (Staatsblad 1881 nº. 153) werd afgenomen, is in dit jaar voor het eerst ook door leerlingen van de hoogere burgerscholen te *Semarang* en *Soerabaja* deelgenomen.

Het gymnasium *Willem III*, afdeeling A, bleef onder zijne leerlingen 1 Chinees tellen. De twee Javaansche jongelieden, die vroeger de lessen der afdeeling B volgden, verlieten deze inrichting bij het einde van den cursus 1880/1881.

Op de hoogere burgerscholen te *Semarang* en *Soerabaja* kwamen ook dit jaar onder de leerlingen geen inlanders of vreemde oosterlingen voor.

Met 1 Januari werd verbetering gebracht in de bezoldigingen van de directeuren en van die leeraren, wier minimum-tractement tot dusver *f* 375 's maands bedroeg, zijnde dit gebracht op *f* 450, terwijl tevens de drie periodieke tractementsverhoogingen van *f* 75 elk tot *f* 100 verhoogd werden.

a. Gymnasium Willem III te Batavia.

Collegie van Curatoren.

Aan dit collegie ontviel door den dood zijn oudste lid, de heer *G. F. de Bruijn Kops*.

Gedurende 22 jaren maakte hij onafgebroken deel van dit collegie uit en had door zijne groote belangstelling in het openbaar onderwijs, een belangrijken invloed op alles wat tot verbetering daarvan strekken kon.

De ontstane vacature was bij het einde van het jaar nog niet aangevuld.

Personeel.

De formatie van het personeel onderging geene wijzigingen.

Nadat gedurende de eerste helft van het jaar de lessen in beide afdeelingen der inrichting zeer geregeld waren gegeven, kenmerkte zich de laatste helft door vele mutatiën en ongesteldheden onder de leeraren.

In den loop der maand Juni kwam een nieuwe leeraar in de Engelsche en Duitsche talen, de heer *G. J. P. J. Bolland*, uit *Nederland* aan, en aanvaardde in die maand zijne betrekking, die tot dusver door drie anderen was waargenomen.

In dezelfde maand werd de leeraar in de geschiedenis en aardrijkskunde, de heer *K. L. van Schouwenburg*, benoemd tot directeur der hoogere burgerschool te *Samarang*. Hij werd in zijnen rang vervangen door den tweeden leeraar in die vakken, wiens dienstwerk onder drie anderen werd verdeeld, in afwachting dat een vervanger uit *Nederland* zou zijn aangekomen.

In Juli werd aan den leeraar in de Nederlandsche taal *C. C. Homburg*, wegens ziekte, een buitenlandsch verlof verleend.

Bij vacatures of ontstentenis, wegens binnenlandsch verlof, werd zooveel mogelijk gestreefd naar tijdelijke voorziening, door verdeeling der lessen onder andere leeraren, hetgeen echter niet voor alle vakken doenlijk was.

Voor den cursus 1881—1882 even als voor dien van 1880—1881 was het 1e en 2e studiejaar in drie en het 3e studiejaar in twee parallelklassen verdeeld. Het 4e studiejaar, dat voor 1880—1881 onverdeeld was gebleven, werd voor 1881—1882 evenzeer in twee afdeelingen gesplitst, terwijl dit voor het 5e studiejaar niet verder noodig was.

Leerlingen.

Afdeeling A. Blijkens het vorig jaarverslag waren op 1 Januari 1881 de leerlingen der hoogere burgerschool op de volgende wijze over de verschillende klassen verdeeld:

1e	studiejaar	60
2e	»	41
3e	»	41

4e studiejaar..... 21
5e » 28
Toehoorders 2

Van 1 Januari tot 30 September vermeerderde dit getal met 3. Twee leerlingen van de hoogere burgerschool te *Delft* en een van die te *'s Bosch* werden respectievelijk zonder voorafgaand examen in de 1e, 2e en 3e klasse geplaatst, omdat zij op die scholen in dezelfde klassen gezeten hadden.

Gedurende dit tijdvak verlieten echter 68 leerlingen de school, waarvan 16 uit het 1e, 18 uit het 2e, 12 uit het 3e, 4 uit het 4e, 24 uit het 5e studiejaar en 2 toehoorders.

Van deze zijn:

19 vertrokken naar *Nederland* om daar hunne studiën voort te zetten,
1 naar de hoogere burgerschool te *Samarang*,
1 naar die te *Soerabaja*,
5 gingen over in den handel,
10 bij de telegrafie,
5 bij gouvernements bureau's,
2 in het leger,
1 bij het lager onderwijs,
4 op eene landelijke onderneming;
2 wenschten hunne studiën zelfstandig voort te zetten, terwijl
18 in Augustus en September een voldoend eindexamen aflegden.

Het schooljaar 1880—1881 sloot dus met 128 oud-leerlingen, of 25 minder dan het vorige schooljaar.

Op 1 Juli telden de vier laagste klassen der hoogere burgerschool 144 leerlingen.

Daarvan werden bevorderd:

van het 1e studiejaar (53 leerlingen) tot het 2e 36,
» » 2e » (39 ») » » 3e 26,
» » 3e » (34 ») » » 4e 25,
» » 4e » (18 ») » » 5e 17;

dus van de 144 leerlingen 104 of ruim 72.5% tegen bijna 67% in 1880 en 75% in 1879.

De uitslag was dus gunstiger dan in het vorige jaar, vooral voor het 4e en 5e studiejaar.

Voor de toelatings-examens, die op 8 Augustus en volgende dagen gehouden werden, hadden zich 79 kandidaten voor het 1e en 2 voor het 2e studiejaar aangemeld. Van de twee laatste

kandidaten werd 1 in het 2e en 1 in het 1e studiejaar geplaatst, van de 79 kandidaten voor het 1e studiejaar kwamen slechts 73 op; 48 van hen slaagden, doch slechts 47 lieten zich als leerling inschrijven.

Bovendien keerde één oud-leerling van het 3e studiejaar terug.

Zonder voorafgaand examen werden verder geplaatst in het 1e studiejaar 2 leerlingen der hoogere burgerschool te *Samarang* en 1 van die te *Kampen*, in het 2e studiejaar 1 leerling van die te *'s Hage*, in het 3e 1 van die te *Roldni* en 1 van die te *Kampen*, in het 4e één van die te *Kampen*. Het aantal nieuwe leerlingen steeg daardoor tot 57.

Met de 128 oud-leerlingen maakt dit op 1 October een totaal van 185 leerlingen, waarvan 183 voor alle en 2 voor enkele lessen.

Deze waren op de volgende wijze verdeeld:

1e studiejaar	62
2e »	44
3e »	33
4e »	25
5e »	19
Toehoorders	2

Het geheele aantal leerlingen, dat in den cursus, gedurende korteren of langeren tijd de lessen heeft bijgewoond, bedraagt 197.

Gedurende het eerste kwartaal van het schooljaar 1881—1882 vermeerderde het aantal leerlingen met 5 en verminderde met 3. Een leerling der hoogere burgerschool te *Leiden* nam namelijk plaats in het 1e studiejaar, 1 van die te *Arnhem* en 1 van die te *Samarang* in het 3e, alsmede 1 van die laatste school in het 4e studiejaar, terwijl 1 zich bovendien als toehoorder liet inschrijven. Aan het eind van het kwartaal verlieten echter deze toehoorder en 2 leerlingen van het 2e studiejaar de inrichting. Van de beide laatsten vond de een plaatsing bij de post- en telegraafdienst, de andere in den handel.

Op 1 Januari 1882 bedroeg dus het aantal leerlingen der hoogere burgerschool als volgt:

1e studiejaar	63
2e »	42
3e »	35
4e »	26
5e »	19
Toehoorders	2
te zamen	187

Afdeeling B. Het aantal leerlingen van deze afdeeling, dat blijkens het vorig jaarverslag op 1 Januari 1881 bedroeg 27, bleef tot 1 Juli onveranderd. Op dien datum lieten zich 7 leerlingen van het 2e studiejaar afschrijven. Aan het eind van den cursus 1880—1881 verlieten ook de beide Inlanders Raden Mas *Soenarijo* en Raden Mas *Soemito,* die de lessen, de eerste in het 2e en de laatste in het 1e studiejaar gedeeltelijk hadden bijgewoond, de afdeeling. De cursus dezer afdeeling sloot dus met 18 oud-leerlingen.

Bij het begin van den nieuwen cursus lieten zich 17 nieuwe leerlingen inschrijven. Van deze hadden 15 in Augustus en September 1881 met goed gevolg het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5jarigen cursus in *Nederlandsch-Indië* afgelegd, terwijl een dit in *Nederland* doorstaan had. De cursus 1881—1882 ving dus aan met 35 leerlingen, waarvan 17 in het 1e en 18 in het 2e studiejaar.

In den loop van het 1e kwartaal van dit schooljaar werd dit getal nog vermeerderd met 5. Van dezen zijn 4 in het bezit van een in *Indië* verkregen diploma van eindexamen eener hoogere burgerschool met 5jarigen en 1 in dat van een diploma candidaat in de regten.

Op 1 Januari 1882 bedroeg dus het aantal leerlingen dezer afdeeling 40, waarvan 22 in het 1e en 18 in het 2e studiejaar.

Van deze 40 leerlingen zijn 32 oud-leerlingen der Bataviasche, 3 oud-leerlingen der Soerabajasche en 3 oud-leerlingen der Semarangsche hoogere burgerschool.

De verschillende mutatiën in het aantal enz. der leerlingen van beide afdeelingen worden op bijgaande tabel in bijzonderheden aangegeven.

LEERLINGEN.	1 Januari 1881.	1 Februari »	1 Maart »	1 April »	1 Mei »	1 Juni »	1 Juli »	1 Augustus »	1 September »	Toegelaten tusschentijds.	Verleten de inrichting tusschentijds.
Afdeeling A.											
1e studiejaar	60	61	60	54	54	54	53	52	52	1	9
2e » »	41	42	41	40	39	39	39	39	39	1	3
3e » »	41	40	39	37	36	36	34	34	34	1	8
4e » »	21	21	21	20	19	19	18	17	17	»	4
5e » »	28	28	28	27	27	27	26	26	26	»	2
Toehoorders	2	2	2	2	2	2	2	2	2	»	»
Totaal Hoogere Burgerschool	193	194	191	180	177	177	172	170	170	3	26
Uit de 1e militaire afdeeling	162	164	162	154	151	151	148	146	146	»	»
Van elders	31	30	29	26	26	26	24	24	24	»	»
Afdeeling B.											
1e studiejaar	19	19	19	19	19	19	19	19	19	»	»
2e » »	8	8	8	8	8	8	1	1	1	»	7
Totaal afdeeling B	27	27	27	27	27	27	20	20	20	»	7

De lessen zijn bijgewoond door	Namen deel aan de overgangsexamens.	Namen geen deel aan de overgangsexamens.	Werden bevorderd.	Werden niet bevorderd.	Lesden eindexamen af: Diploma.	Lesden eindexamen af: Afgewezen.	Lesden groot ambtenaarsexamen af: Diploma	Lesden groot ambtenaarsexamen af: Afgewezen.	Verleden de inrichting op 30 September.	Oud-leerlingen op 30 September.	Kandidaten toelatings examen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Lieten zich inschrijven.	Van andere burgerscholen zonder examen geplaatst.	Oudleerlingen die terug keerden.	Ingeschreven op 1 October 1881.	1 November.	1 December.	1 January 1882.
62	53	»	36	17	»	»	»	»	7	45	73	49	25	48	3	»	62	62	63	63
42	39	»	26	13	»	»	»	»	7	32	2	1	1	1	1	»	44	44	43	42
42	34	»	25	9	»	»	»	»	4	30	»	»	»	»	2	1	33	33	33	35
21	17	1	17	1	»	»	»	»	»	17	»	»	»	»	1	»	25	25	25	26
28	»	»	»	»	17	19	»	»	22	4	»	»	»	»	»	»	19	19	19	19
2	»	»	»	»	1	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2	3	3	2
197	143	1	104	40	18	10	»	»	42	128	75	50	26	49	7	1	185	186	186	187
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	165	166	166	167
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	20	20	20	20
19	»	»	»	»	»	»	»	»	1	18	»	»	»	»	»	»	17	18	20	22
8	»	»	»	»	»	»	7	»	1	»	»	»	»	»	»	»	18	18	18	18
27	»	»	»	»	»	»	7	»	2	18	»	»	»	«	»	»	35	36	38	40

Sedert de stichting van het gymnasium *Willem III* heeft het aantal leerlingen, dat middelbaar onderwijs genoot, op de ondervolgende datums bedragen:

1 Januarij	1861	25	leerlingen.
» »	1862	34	»
» »	1863	35	»
» »	1864	41	»
» »	1865	43	»
» »	1866	46	»
» »	1867	44	»

(Reorganisatie op 1 October 1867).

1 Januarij	1868	63	leerlingen.
» »	1869	97	»
» »	1870	102	»
» »	1871	114	»
» »	1872	124	»
» »	1873	135	»
» »	1874	132	»
» »	1875	152	»
» »	1876	185	»
» »	1877	215	»
» »	1878	225	»
» »	1879	227	»

(Opheffing van het internaat en uitbreiding der driejarige scholen te *Soerabaja* en *Samarang* tot 5jarige).

1 Januarij	1880	216	leerlingen.
» »	1881	193	»
» »	1882	187	»

Uit de ondervolgende tabel kan blijken hoe, bij de hoogere burgerschool te *Batavia*, het aantal leerlingen, afkomstig uit streken, die meer eigenaardig onder de hoogere burgerscholen te *Samarang* en te *Soerabaja* ressorteren, sedert 1 Januarij 1876 geleidelijk is afgenomen en van 71 is gedaald tot 20 op 1 Januarij 1882; daarentegen is het aantal leerlingen uit *West-Java* gedurende hetzelfde tijdvak toegenomen van 114 tot 167.

Aantal leerlingen der hoogere burgerschool te Batavia.

DATUMS.	Afkomstig uit West-Java, (Uit de 1e Militaire afdeeling).	Afkomstig uit Midden-Java. (Uit de 2e Militaire afdeeling).	Afkomstig uit Oost-Java. (Uit de 3e Militaire afdeeling).	Afkomstig van de Buitenbezittingen.	Totaal.
Op 1 Januarij 1876	114	39	12	20	185
» » 1877	146	40	11	18	215
» » 1878	165	32	8	19	225
» » 1879	164	30	14	19	227
» » 1880	166	14	13	23	216
» » 1881	162	6	6	19	193
» » 1882	167	5	3	12	187

Voor de residentie *Batavia* alleen was het getal leerlingen:

op 1 Januarij	1874	76	leerlingen.
» 1 »	1875	88	»
» 1 »	1876	89	»
» 1 »	1877	116	»
» 1 »	1878	129	»
» 1 »	1879	144	»
» 1 »	1880	150	»
» 1 »	1881	153	»
» 1 »	1882	156	»

De gemiddelde leeftijd van de leerlingen der hoogere burgerschool is op 1 Januarij 1882 als volgt:

1e studiejaar	14	jaar	en	6	maanden.
2e »	15	»	»	3	»
3e »	16	»	»	5	»
4e »	17	»	»	1	»
5e »	17	»	»	7	»

Het schoolverzuim bedroeg dit jaar gemiddeld 6.4%, tegen 5.4% in 1880. Overigens liepen de cijfers voor de verschillende maanden weder zeer uit een.

Van het gedrag der leerlingen in het algemeen kan weder met lof melding gemaakt worden. Met ijver legde de meerderheid zich op de studiën toe, zoodat bij de meesten de vorderingen evenredig waren aan hun aanleg.

Voor de eindexamens, die in Augustus en September 1881 voor de elfde maal in *Nederlandsch-Indië* werden afgenomen, meldden zich 27 leerlingen van het 5e studiejaar dezer inrichting en 2 toehoorders aan. Een der eersten werd door ongesteldheid verhinderd zich aan het examen te onderwerpen.

Van de overigen slaagden 17 leerlingen der 5e klasse en 1 toehoorder. Deze zijn:

V. E. Bletterman,
J. C. Meijer,
J. A. Tamson,
W. Veruijk,
N. van Goens,
C. H. Hall,
F. P. H. Maurenbrecher,
L. C. Muller,
M. A. van der Sprong,
J. C. von Freijburg,
A. C. H. de Bie,
J. A. L. W. Hoorn,
E. W. H. Doeve,
D. Ardaseer,
T. M. Harthoorn,
D. M. J. Schiff,
J. H. F. Peter,
H. E. Muller.

Slechts een van dezen vertrok naar *Nederland* om daar voor arts te studeeren; 15 lieten zich inschrijven als leerling der afdeeling B, de overigen vonden een plaats bij de post- en telegraafdienst.

Aan het groot-ambtenaarsexamen, dat op 8 Augustus en volgende dagen te *Batavia* werd afgenomen, namen deel 7 leerlingen der afdeeling B, die allen slaagden. Deze zijn:

J. J. W. Brouwer,
W. P. C. Penninck,
W. P. Quartero,
E. J. Gerrits,
R. J. H. Neumann,
G. G. L. von Freijburg,
W. H. C. Lammerée.

Sedert 1866 is het gedeelte A van het groot-ambtenaarsexamen, dat in 1873 vervangen is door het eindexamen der hoogere burgerscholen, met goed gevolg afgelegd door 41, het eindexamen der hoogere burgerscholen door 112 leerlingen der hoogere burgerschool, terwijl 77 leerlingen van de afdeeling B, met goeden uitslag het groot-ambtenaarsexamen aflegden.

Beurs gevormd uit de giften van den Koning van Siam.

Een van de leerlingen, die in het genot van de helft van de rente van dit fonds gesteld was op voorwaarde, dat hij geregeld elk jaar tot eene hoogere klasse zou bevorderd worden, voldeed aan het eind van den cursus 1880—1881 niet aan deze voorwaarde. Het hem geschonken voorrecht werd daarom aan een anderen leerling gegund.

Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek nam ook dit jaar door geschenken en door aankoop van boekwerken in belangrijkheid toe. Leeraren en leerlingen maakten daarvan ijverig gebruik. Meerdere locaalruimte is bij den toenemenden omvang der boekerij noodig geworden. Door haar over te brengen in de localen, vroeger in gebruik bij de afdeeling B, wordt in de behoefte voldoende voorzien.

De verzamelingen verkeeren allen in goeden toestand.

Ten behoeve van het onderwijs in de scheikunde werd een gashouder geplaatst.

Gebouwen.

De directeurswoning, de localen der afdeeling B en twee der vroegere educatorswoningen ondergingen zware reparatiën. Het gewone onderhoud had geregeld plaats. Toch zullen ook aan het hoofdgebouw nog eenige reparatiën noodig zijn.

De vroegere ziekenzaal werd voor de afdeeling B benuttigd, terwijl de vroegere administrateurswoning geheel in beslag genomen is voor het onderwijs in de natuurlijke historie.

Inkomsten en uitgaven.

Deze bedroegen:

	1880.	1881.
ontvangsten	*f* 41.820.—	*f* 37.137.21
uitgaven	» 202.822.—	» 225.309.53[5]
nadeelig verschil	*f* 161.002.—	*f* 188.172.32[5]

Voor herstellingen aan de gebouwen werd uitgegeven een bedrag van *f* 10286.— en aan huishuur-indemniteit aan den directeur, gedurende de reparatie zijner woning, *f* 1400.— of te zamen *f* 11686.—.

---

b. Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Semarang.

Commissie van toezicht.

In de zamenstelling dezer commissie kwam gedurende het jaar 1881 geene verandering.

Personeel.

Bij den aanvang van het jaar had de heer *L. van der Est,* tot tijdelijk leeraar in de wiskunde benoemd, zijne betrekking nog niet aanvaard, hetgeen eerst medio Februari plaats vond.

Tot op dien tijd werden de lessen, hem opgedragen, door den Directeur en drie leeraren waargenomen.

In Januari ontstond eene nieuwe vacature door het eervol ontslag van den tijdelijken leeraar in de Duitsche taal en letterkunde, den heer *J. Kunst*, wiens lessen door drie der aanwezige leeraren werden vervuld tot de komst van den uit *Nederland* ontboden leeraar *M. van Westrienen*, die in het laatst van Juni zijne betrekking aanvaardde.

In Mei legde de heer *H. J. Hardeman*, die met verlof, wegens ziekte, naar *Europa* vertrok, zijne betrekking van Directeur neder en werd het directeurschap tijdelijk vervuld door den leeraar in de geschiedenis, aardrijkskunde, staats- en handelswetenschappen *C. J. Kok de Jong* tot het einde van Juni, toen de nieuw benoemde Directeur *K. L. van Schouwenburg* zijne betrekking aanvaardde.

Reeds in September moest de leeraar *M. van Westrienen*, wegens ziekte, een buitenlandsch verlof aanvragen, waardoor op nieuw eene vacature ontstond.

Zijne lessen werden verdeeld onder vier leeraren. Op het einde des jaars was in deze vacature nog niet kunnen worden voorzien.

Verder had deze school veel met ongesteldheid der leeraren te kampen; in de daardoor telkens openvallende lessen kon echter door verdeeling over de overige leeraren voorzien worden.

Leerlingen.

Op 1 Januarij bedroeg het aantal leerlingen en toehoorders 89 (*) en was verdeeld als volgt:

1e studiejaar	.....	30
2e »	.....	24
3e »	.....	14
4e »	.....	10
5e »	.....	6 en
Toehoorders	.....	5

In den loop van den cursus verlieten 32 leerlingen en toehoorders de school.

Van deze werden geplaatst:

4 bij de post- en telegraafdienst,
1 bij den waterstaat,
2 als leerling-apotheker,
1 in den handel,
1 werd landmeter,
1 machinist,
1 volontair bij de artillerie,
1 vertrok naar *Soerabaja* om aldaar werkzaam te zijn op den constructie-winkel,
2 vertrokken naar de hoogere burgerschool te *Soerabaja*, en
3 met hunne ouders naar *Nederland*,
4 werden wegens aanhoudende ziekte,

(*) Van het aantal van 92 leerlingen (86 leerlingen en 6 toehoorders), bedoeld in het vorig verslag (blz. 14), werden nog afgeschreven 2 leerlingen en 1 toehoorder.

1 wegens financieële redenen afgeschreven,

4 wenschten hunne studiën zelfstandig voort te zetten en

6 legden een voldoend eindexamen af.

Gedurende hetzelfde tijdvak kwamen geen nieuwe leerlingen bij.

Aan de overgangs-examens namen 64 leerlingen deel, van welke er 42 of ongeveer 66% tot hoogere klassen werden bevorderd, en wel als volgt:

van het	1e	studiejaar	(25	leerlingen)	tot het 2e ...	20
» »	2e	»	(18	»)	» » 3e ...	11
» »	3e	»	(13	»)	» » 4e ...	5
» »	4e	»	(8	»)	» » 5e ...	6

te zamen 42 leerlingen, of 65,6% tegen 77% in 1880.

Voor het toelatingsexamen melden zich 31 kandidaten aan, waarvan slechts 30 jongelieden aan het examen deel namen; 20 kandidaten slaagden en van dezen lieten er 18 zich voor het 1e studiejaar inschrijven.

Later werden nog ingeschreven: 1 leerling, die het admissie-examen te *Batavia* had afgelegd, 1 oud-leerling der hoogere burgerschool te *Leiden*, die in het 2e studiejaar werd geplaatst, en 1 oud-leerling van het gymnasium *Willem III*, die als toehoorder tot de lessen van het 4e studiejaar werd toegelaten; terwijl nog aan 6 jongelieden, waaronder 3 oud-leerlingen der school vergund werd het onderwijs als toehoorders bij te wonen.

Bij het begin van den nieuwen cursus telde de school dus 74 leerlingen en 7 toehoorders of te zamen 81, waarvan:

23	in het	1e	studiejaar	
25	» »	2e	»	
15	» »	3e	»	
5	» »	4e	»	
6	» »	5e	»	benevens
7	toehoorders.			

Het tweede studiejaar werd met den aanvang van dezen cursus in twee parallelklassen gesplitst; terwijl dit voor het 1e niet meer noodig was.

Vóór het einde des jaars moest 1 leerling wegens ziekte de school verlaten; 1 leerling vertrok naar *Europa* en 1 naar het gymnasium *Willem III* te *Batavia*, terwijl 6 anderen om verschillende redenen de school verlieten.

Daarentegen werd een jongmensch, die te *Batavia* het toelatingsexamen had afgelegd, als leerling voor het 1e studiejaar ingeschreven.

Op ultimo December 1881 bedroeg dus het aantal leerlingen 73, waarvan:

21 in het 1e studiejaar.
23 » » 2e »
14 » » 3e »
7 » » 4e »
8 » » 5e »

Gedrag en ijver der leerlingen lieten weinig te wenschen over. Het schoolverzuim was vooral in de maand October vrij aanzienlijk, hetgeen moet worden toegeschreven aan het heerschen der cholera; het bedroeg toen 45.5%, terwijl het gemiddeld schoolverzuim over het geheele jaar 12.2% bedroeg, tegen 5,9% in 1880.

Uit het studiefonds »*Midden-Java*" te *Samarang* genoot een viertal jongelieden ondersteuning.

Bibliotheek en verzamelingen.

De bibliotheek werd met een beduidend aantal boeken, waaronder standaardwerken, verrijkt. Van de verzameling werd door de leeraren ijveriger gebruik gemaakt dan door de leerlingen.

De verzameling van hulpmiddelen onderging geene belangrijke uitbreiding; verdere aanvulling is nog noodig. Zij verkeerde overigens in goeden staat.

De botanische tuin was nog geheel in wording.

Gebouw.

De school bleef gevestigd in het daarvoor in 1879 ingehuurde gebouw, hetwelk door eenige uitbreiding en verandering, voor het doel zeer geschikt gemaakt kan worden.

c. Hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te Soerabaja.

Commissie van toezicht.

De zamenstelling dezer commissie onderging deze verandering, dat de heer *A. I. Snouck Hurgronje*, wegens vertrek naar *Nederland*, als lid aftrad en als zoodanig vervangen werd door den heer Mr. *C. G. de Beus*.

Personeel.

Aan de school ontvielen twee leeraren door den dood; namelijk: in Mei, de leeraar in de geschiedenis en staatswetenschappen Mr. *G. F. N. Gori* en in December, de leeraar in de Engelsche en Hoogduitsche talen en letterkunde *S. Wagenaar*, die beiden, wegens ziekte de lessen reeds gedurende eenigen tijd niet hadden kunnen waarnemen. In hunne taak werd door verdeeling der lessen over de andere leeraren en door tijdelijke benoeming van een rechtsgeleerde te *Soerabaja*, Mr. *R. Vorstman*, voorzien.

In Augustus kon in de betrekking van leeraar in de geschiedenis en staatswetenschappen worden voorzien door de benoeming van den heer Mr. *C. A. Valk*, ambtenaar ter beschikking van den voorzitter van de landraden te *Meester-Cornelis* en *Bekassie*, vroeger onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, die tijdens zijn verlof in *Nederland* den graad van doctor in de rechtswetenschap had verworven. In de andere vacature van leeraar kon nog niet voorzien worden.

Het onderwijs in het boekhouden, hetgeen den heer *Wagenaar* tijdelijk was opgedragen, werd toevertrouwd aan den heer *D. Kolling*.

Een paar leeraren waren door ongesteldheid en huiselijke omstandigheden verhinderd hunne lessen geregeld waar te nemen.

Aan het verdere personeel werd een assistent-amanuensis bij het onderwijs in de natuur- en scheikunde toegevoegd, die in Juli zijne betrekking aanvaardde.

Eene splitsing van het 2e studiejaar in twee parallelklassen vond plaats op 1 Maart. Het 1e studiejaar was reeds vroeger in twee parallelafdeelingen gesplitst.

Leerlingen.

Op 1 Januari 1881 telde de school 96 leerlingen, waarvan:

in het	1e	studiejaar	36,
» »	2e	»	26,
» »	3e	»	15,
» »	4e	»	13,
» »	5e	»	6.

Nog vóór het einde van den cursus werden 3 leerlingen (2 oud-leerlingen der school en 1 oud-leerling der hoogere burgerschool te *Samarang*) toegelaten, respectivelijk tot het eerste en het tweede studiejaar en de laatstbedoelde mede tot het tweede studiejaar.

Daarentegen verlieten 8 leerlingen vóór den afloop van den cursus de school, waarvan 2 uit het eerste, 2 uit het tweede en 4 uit het derde studiejaar.

Een hunner staakte zijne studiën om finantiëele redenen, één wegens bedreiging tot verwijdering; terwijl de 6 overigen, wegens te ver gevorderden leeftijd de school verlieten om eene betrekking te zoeken.

Bij het einde van den cursus werd de school dus bezocht door 91 leerlingen, waarvan:

35	in het	1e	studiejaar.
26	» »	2e	»
11	» »	3e	»
13	» »	4e	»
6	» »	5e	»

Aan de overgangsexamens bij het einde van den cursus 1880—1881 namen 85 leerlingen deel, van welke 55 tot eene hoogere klasse werden bevorderd, als:

van het 1e studiejaar (35 leerlingen) tot het 2e... 28
» » 2e » (26 ») » » 3e... 14
» » 3e » (11 ») » » 4e... 6
» » 4e » (13 ») » » 5e... 7

of 63.9% tegen ongeveer 60% in 1880 en 80% in 1879.

Het resultaat was dus nog ongunstig.

Langdurige en veelvuldige ziekten onder de leeraren hebben het hare er toe bijgedragen.

De 6 leerlingen van het 5e studiejaar legden te *Batavia* eindexamen af; daarvan slaagden er 5 en 1 werd afgewezen, die niet weder op de school terugkeerde.

Voor de toelatings examens hadden zich 49 kandidaten aangemeld, van welke:

43 voor het 1e studiejaar
5 » » 2e »
1 » » 3e »

Toegelaten werden:

29 tot het 1e studiejaar
1 » » 2e »
1 » » 3e »

Onder de 29 eerste waren er 4, die zich voor het tweede studiejaar hadden aangegeven. Van het geheele aantal kandidaten werd 63.4% toegelaten.

Het gemiddelde aantal behaalde punten was ruim 53 tegen 55 in 1880 en 51 in 1879.

Tengevolge van de toelatingsexamens werden bij het openen van den nieuwen cursus 25 leerlingen in het 1e en 1 in het 2e studiejaar geplaatst; terwijl nog 1 leerling van de hoogere burgerschool te *Samarang* tot het 3e, en 1 van het gymnasium *Willem III* tot het 2e studiejaar werd toegelaten.

Daarentegen verlieten 10 leerlingen de school, van welke 1 van het 2e tot het 3e studiejaar werd bevorderd. De 9 overige, 3 van het 2e, 2 van het 3e en 4 van het 4e studiejaar, waren niet bevorderd.

Bij het begin van den cursus 1881—1882 waren er 103 leerlingen, waarvan:

32 in het 1e studiejaar.
39 » » 2e »
17 » » 3e »
8 » » 4e »
7 » » 5e »

Hierbij moet evenwel in aanmerking worden genomen, dat deze opgave betrekking heeft op de toen ingeschreven en niet op de werkelijk de school bezoekende leerlingen.

Ten gevolge van het heerschen der cholera waren 5 leerlingen gedurende het geheele eerste kwartaal weggebleven, namelijk 3 uit het 1e, 1 uit het 2e en 2 uit het 3e studiejaar.

Van 1 October tot ultimo December lieten zich 3 leerlingen als zoodanig afschrijven, namelijk 1 uit het 1e, 1 uit het 2e, en 1 uit het 3e studiejaar, zoodat het aantal leerlingen op het einde van December bedroeg 100, waarvan:

31 in het 1e studiejaar.
38 » » 2e »
16 » » 3e »
8 » » 4e »
7 » » 5e »

Het schoolverzuim was vóór de vacantie betrekkelijk gering en bedroeg 4.4%; na de vacantie 9.2%, welk laatste hooge cijfer aan het heerschen der cholera moet worden toegeschreven. Uit vrees voor die ziekte hielden vele ouders de leerlingen bij de geringste ongesteldheid te huis. De gezondheidstoestand van de leerlingen liet overigens weinig te wenschen over.

Bibliotheek en Verzamelingen.

De bibliotheek onderging uitbreiding door de voortzetting der tijdschriften en vervolgwerken, door aankoop en door als geschenk ontvangen boeken. De reeds vroeger aangeschafte kasten konden worden opgesteld en de boeken daarin naar eisch geplaatst.

Het scheikundig laboratorium werd voorloopig in een bijgebouw geplaatst, in afwachting van betere localiteit. Het voldeed echter aan de behoeften voor de gewone lessen, maar nog niet aan die voor het onderwijs in de practische scheikunde.

De uit *Nederland* aangevraagde physische instrumenten waren nog niet aangebragt.

Voor het onderwijs in de natuurlijke historie, in het bijzonder de dierkunde, werden voorwerpen uit *Nederland* ontvangen.

Benoodigdheden tot aanvulling der hulpmiddelen voor het teekenonderwijs werd aangevraagd.

Gebouw.

De school werd overgebracht in de regentswoning, waarvan vooraf de meest noodige veranderingen werden aangebracht. In vele opzichten is dit gebouw beter dan het vroeger voor de school ingehuurde locaal.

Het gebouw vereischt nog verbeteringen om aan alle eischen van een locaal voor eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus te voldoen.

De lessen werden sedert 1 Maart in het bedoelde locaal gegeven.

Het meubilair, dat in het vorige jaar werd vermeerderd, voldeed aan de behoefte. Dat voor de leerkamer had aanvulling noodig.

Ontvangsten en uitgaven der hoogere burgerscholen te Semarang en Soerabaja.

De kosten dezer beide inrichtingen waren als volgt:

Uitgaven.

	1880.	1881.
Tractementen, toelagen enz.....	*f* 153,488	*f* 188,980
Schoolbehoeften enz.....	» 9,128	» 12,088.44
Gebouwen	» 8,077	» 19,695.—
te zamen..	*f* 170,693	*f* 220,763.44

Ontvangsten.

	1880.	1881.
Schoolgelden te *Samarang*.....	*f* 12,960	*f* 13,500
» » *Soerabaja*:.....	» 19,791	» 15,540
te zamen....	*f* 32,751	*f* 29,040

Burgeravondschool, verbonden aan de hoogere burgerschool te Soerabaja.

Het onderwijzend personeel voor deze inrichting werd vermeerderd met een leeraar in de cijferkunst, tot welke aanvulling reeds het vorige jaar besloten was, tegelijk met de afschaffing der lessen in de staathuishoudkunde en staatsinstellingen.

Het aantal leerlingen, hetwelk bij den aanvang van den nieuwen cursus op 1 October 1880 65 bedroeg, was op 1 Januarij 1881 gedaald tot 59 en aan het eind van het schooljaar tot 54; terwijl op ultimo December de lessen slechts door 51 leerlingen werden gevolgd.

Ofschoon nu het cijfer der leerlingen in den loop van het jaar vermindering onderging, was de opkomst in de verschillende lessen grooter, dan in het vorige jaar het geval was.

Van de 51 leerlingen waren 19 nieuwelingen, 21 oud-leerlingen, die de lessen voor de tweede en 11 oud-leerlingen, die de lessen voor de derde maal bijwoonden.

Het volgende overzicht toont aan door hoeveel leerlingen in het geheel het onderwijs in de verschillende vakken werd bijgewoond op ultimo December 1881.

Cijferkunst.....	25	1e	studiej.	10	2e	studiej.,	totaal	35,
Stel- en meetkunst...	30	»	»	13	»	»	»	43,
Natuur- en scheikunde	15	»	»	5	»	»	»	20,
Rechtlijnig teekenen.	26	»	»	12	»	»	»	38,
Handteekenen.....	7	»	»	4	»	»	»	11,
Boekhouden.....	7	»	»	3	»	»	»	10,

Omtrent het doel, waarmede zij de school bezochten, kan worden gemeld, dat 19 leerlingen zich wenschten te bekwamen tot opzichter bij den waterstaat, 10 tot machinist, 5 voor den handel, 3 voor de post- en telegraafdienst, 1 tot teekenaar, 1 tot landmeter en 1 tot volontair bij het leger; terwijl 11 leerlingen nog geene bepaalde bestemming konden opgeven.

Van de 51 leerlingen op ultimo December hadden 15 reeds de eene of andere betrekking als:

2 leerling machinist,
3 in den handel,
3 bij het marine etablissement,
2 bij het marine stoomwezen,
2 bij den artillerie-constructiewinkel,
1 bij het bureau van belasting,
1 bij de telegrafie,
1 bij den waterstaat,

en waren 20 op daggeld aan verschillende inrichtingen werkzaam, wat echter, vooral voor hen die tot het eerste studiejaar behoorden, van ongunstigen invloed bleek te zijn op de studie van stel- en meetkunst.

De gemiddelde leeftijd der leerlingen, waarvan 34 tusschen de 12 en 18, en 12 tusschen de 18 en 27 jaar, was $16^1/_2$ jaar tegen 16 jaar en anderhalve maand in 1880.

Van 5 leerlingen was geen leeftijd opgegeven.

Aan het einde van den cursus werden tot het 2e studiejaar bevorderd voor:

de cijferkunst	2	leerlingen,
de stel- en meetkunde	5	»
de natuurkunde	2	»
het handteekenen	2	»
het boekhouden	4	»

welk gering getal zijne verklaring vindt in de omstandigheid dat slechts weinige leerlingen den geheelen cursus hadden bijgewoond.

Getuigschriften voor het met vrucht doorloopen van den 2-jarigen cursus werden uitgereikt, als:

3 voor de cijferkunst,
4 » » stelkunst,
4 » » meetkunst,
1 » » natuurkunde,
1 » het rechtlijnig teekenen,
2 » » handteekenen.

Tot de gunstige resultaten van het onderwijs gedurende dien cursus kan gerekend worden, dat door 3 leerlingen met goed gevolg examen werd afgelegd voor leerling machinist; 1 bij den handel, 1 bij de staatsspoorwegen en 1 op een suikerfabriek werd geplaatst. Twee leerlingen legden met goed gevolg admissie-examen af voor de hoogere burgerschool.

De cursus 1881—1882 ving aan met 44 leerlingen, terwijl gedurende het 1e kwartaal nog 9 leerlingen werden aangenomen en aan het einde van dat trimester 2 werden afgeschreven.

Van de 53 leerlingen, die tot ultimo December de school bezochten waren:

28 oud-leerlingen,
4 oud-leerlingen van de hooge burgerschool,
18 hadden eene lagere school doorloopen en
3 hadden het klein ambtenaarexamen afgelegd.

De leerlingen volgden alle lessen nagenoeg geregeld, hetgeen voor een groot deel wordt toegeschreven aan meerdere contrôle van wege de commissie der Soerabajasche jongensweezeninrichting uitgeoefend over de opkomst van hare pupillen.

Bij voortduring wordt echter geklaagd over de geringe ontwikkeling van vele leerlingen en de gebrekkige wijze, waarop zij zich uitdrukken, welk laatste voornamelijk wordt toegeschreven aan den tijd, die in den regel tusschen het bezoeken van deze school en van de lagere school is verstreken.

Evenals vroeger werd van de leermiddelen der hoogere burgerschool gebruik gemaakt.

Voor het onderwijs in het rechtlijnig, meer bepaald bouwkundig teekenen, bezit de school de noodige voorbeelden,

welke verzameling werd aangevuld met een uitvoerig model van een kop en met eenige ijzeren modellen.

Wat de localiteit betreft, deelt deze school in de verbetering, waarin de hoogere burgerschool zich verheugt.

De uitgaven voor de burgeravondschool bedroegen eene som van *f* 8896.— tegen *f* 8534.— in het vorige jaar. Aan schoolgelden werd ontvangen *f* 450 tegen *f* 630 in 1880.

B.

LAGER ONDERWIJS

VOOR

EUROPEANEN EN MET DEZEN GELIJKGESTELDEN.

---

§ 1.

Mededeelingen van algemeenen aard.

Bij gouvernements besluit van 5 Januari 1881 n°. 6 (Staatsblad n°. 8) werd een verlaagd tarief van schoolgelden alleen voor leerlingen, behoorende tot de Europeanen en met dezen gelijkgestelden, vastgesteld, welk tarief met 1 Maart d. a. v., bij alle scholen in werking is getreden.

De gratis-verstrekking van artikelen voor vrouwelijke handwerken aan niet-betalende leerlingen (zie vorig verslag) werd bij gouvernements besluit van 18 Januari 1881 n°. 5 (Staatsblad n°. 25) definitief geregeld.

Ook voor het jaar 1881 werd machtiging verleend tot verstrekking aan elke openbare lagere school van een exemplaar der kindercourant, waarvan sprake was in het vorige verslag.

Door de Regeering werd verder machtiging verleend om aan tijdelijke hulponderwijzers en hulponderwijzeressen, we-

gens ziekte, binnenlandsche verloven te verleenen op den voet van de bepalingen op het verleenen van dergelijke verloven aan Europesche burgerlijke landsdienaren in *Nederlandsch-Indië*.

Daar het den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid gebleken was, dat niet algemeen naar behooren het voorgeschrevene bij art. 22 van het reglement van orde, tucht en beheer voor de openbare lagere scholen werd opgevolgd, werd door hem bij circulaire van 4 October 1881 n°. 13974 de bijzondere aandacht der plaatselijke schoolkommissiën gevestigd op het verstrekken aan de schooljeugd van zuiver drinkwater; zoomede op het behoorlijk rein houden en, zoo dikwijls noodig, ontsmetten der privaten en urinoirs van scholen.

Verder werden door voornoemden departementschef bij circulaire van 2 December 1881 n°. 16934 aan de plaatselijke schoolkommissiën eenige voorschriften in het belang der schoolhygiène aanbevolen; terwijl zij wijders verzocht werden de hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen uit te noodigen, bij het eventueel, wegens ziekte, naar huis zenden van leerlingen, de noodige voorzorgen voor eenig geleide te nemen.

Bij circulaire van den directeur der burgerlijke openbare werken van 8 Januari 1881 n°. 183/A werden, na overleg met den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, met intrekking van de vroegere voorschriften, nieuwe »Regelen voor den bouw en de inrichting van schoollocalen" vastgesteld.

Aan enkele scholen moesten wegens incompleet van het onderwijzend personeel de lesuren tijdelijk gewijzigd worden, terwijl eene school gedurende korten tijd werd gesloten, wegens een geval van besmettelijke keelziekte in het gezin van den hoofdonderwijzer, wiens woning met de school onder één dak staat.

---

§ 2.

Toezicht op het Onderwijs.

De scholen werden — met uitzondering van enkele — door de betrokken inspecteurs bezocht.

De belangstelling in het onderwijs, door de plaatselijke schoolkommissiën betoond, was wederom zeer verschillend; terwijl die op vele plaatsen niets te wenschen overliet, bleek daarentegen elders weer zeer weinig daarvan.

De gewone jaarlijksche bijeenkomst der inspecteurs te *Batavia*, ter bespreking van de belangen van het onderwijs, had ook dit jaar wederom plaats.

---

§ 3.

Acten van bekwaamheid tot het geven van Onderwijs.

Voor het afleggen van examens tot het verkrijgen van deze acten werd te *Batavia*, *Samarang* en *Soerabaja* twee malen, en te *Padang*, *Makasser*, *Tondano* en *Amboina* één maal gelegenheid gegeven.

Van de te *Padang* gegeven gelegenheid werd geen gebruik gemaakt.

De hierbij gevoegde tabel L[a]. A bevat een vergelijkend overzicht van den uitslag der op verschillende plaatsen afgenomen onderwijzersexamens in de beide laatste jaren.

De lessen aan de gouvernements normaalschool werden geregeld gegeven.

In het onderwijzend personeel kwam één verandering, namelijk: de heer *K. L. van Schouwenburg* werd als onderwijzer in de geschiedenis vervangen door den heer *L. B. van der Kolk*.

Op 1° Januari 1881 waren ingeschreven 16 leerlingen, waarvan:

5 hulponderwijzers en
8 hulponderwijzeressen in gouvernements dienst, en
3 particuliere onderwijzers.

In den loop van het jaar werden 9 leerlingen afgeschreven, waarvan:

6 (drie gouvernements onderwijzers; twee gouvernements onderwijzeressen en één particulier onderwijzer), wegens het verkrijgen der hoofdacte;
2 wegens verplaatsing, en
1 » overlijden.

Daarentegen werden 8 nieuwe leerlingen toegelaten, waarvan:

1 gouvernements onderwijzer,
5 » onderwijzeressen en
2 particuliere onderwijzers,

zoodat dus onder ultimo December 1881 waren ingeschreven 15 leerlingen, waarvan:

2 gouvernements onderwijzers,
11 » onderwijzeressen en
2 particuliere onderwijzers.

Het locaal werd geheel vernieuwd en voldoet thans zeer goed.

Tijdens het verbouwen werden de lessen gegeven in een voor dat doel gehuurd locaal.

Het meubilair werd gedeeltelijk vernieuwd.

De leermiddelen verkeerden in goeden staat.

De kosten der normaalschool bedroegen in 1881 *f* 3237.- tegen *f* 3026.— in 1880, gemiddeld *f* 216.— tegen *f* 209.— per de school bezoekend hoofd.

---

§ 4.

Getal en aard der scholen.

Het aantal openbare lagere scholen bedroeg, volgens staat L[a]. B, op ultimo December 1881 115, waarvan 16 alleen voor meisjes.

Van de 19 bijzondere scholen zijn er, even als in het vorige jaar 15 als voor meer uitgebreid lager onderwijs opgegeven.

De gesubsidieerde bijzondere school, bedoeld in het vorige verslag, genoot ook gedurende 1881 subsidie uit 's lands kas.

Nieuwe openbare lagere scholen werden geopend:

te *Oenarang* in Januari,
» *Batavia* » Februari,
» *Kraksaän* » Juni,
» *Ambarawa* » »
» *Tjandi* (*Samarang*) in September,
» *Salatiga* in September,
» *Bandjarnegara* » November,
» *Soerabaja* » December.

Van deze is die te *Batavia* eene gemengde school, uitsluitend voor betalende leerlingen (1e school B), die te *Soerabaja* eene 1e school voor meisjes, die te *Ambarawa* eene meisjesschool; terwijl de overigen gemengde scholen zijn.

De opening der school te *Sampang*, reeds vroeger toegestaan, bleef ook dit jaar achterwege.

In October 1881 werd besloten tot de oprichting eener gemengde school te *Gorontalo* en van meisjesscholen te *Buitenzorg*, *Cheribon*, *Malang* en *Menado;* vóór het einde van het jaar konden die echter nog niet geopend worden.

Na de opening van de scholen, die reeds toegestaan zijn, zullen, met uitzondering van enkele plaatsen, waarvoor scholen zijn aangevraagd doch wegens onvolloend onderwijzend personeel nog niet kunnen worden toegestaan, alleen die plaatsen van openbaar lager onderwijs verstoken zijn, die daarvoor, wegens het gering aantal kinderen, hetwelk aan dat onderwijs behoefte heeft, nog niet in aanmerking kunnen komen.

Volgens opgaven van de hoofden van gewestelijk bestuur bedroeg in *Nederlandsch-Indië* het gezamenlijk aantal kinderen, dat geen onderwijs genoot, ongeveer 900. Behalve aan de even-

genoemde oorzaak is dit voor enkele plaatsen aan onverschilligheid der ouders toe te schrijven.

In den loop van 1881 werden drie bijzondere scholen gesloten, namelijk die van Mejuffrouw *Waubert de Puiseau* en de Parapatan-Weeshuis-school, beiden te *Batavia*, en de meisjesschool van Mejuffrouw *'s Graeuwen* te *Soerakarta*. Daarentegen werden twee nieuwe bijzondere scholen te *Batavia*, geopend, eene door Mevrouw *Vethake* en eene door den Heer *Beck*, zoodat het aantal verminderde met één.

De namiddaglessen in het teekenen aan de openbare 1e en 3e lagere school te *Batavia* werden, na het optreden van een nieuwen teekenonderwijzer, geregeld gegeven. Onder ultimo December volgden 26 leerlingen deze lessen.

De teekenschool te *Samarang* telde op laatstgenoemd tijdstip 54 leerlingen, afkomstig van drie lagere scholen daar ter plaatse; terwijl die te *Soerabaja* door 27 leerlingen bezocht werd.

Het onderwijs volgens de methode van den Deenschen ritmeester *Clauson Kaas* werd in 1881 te *Samarang*, evenals in het vorige jaar, gegeven en door een 20tal leerlingen gevolgd.

De vraag in hoeverre dit onderwijs meer algemeen behoort te worden ingevoerd, maakt nog een punt van overweging uit.

De volgende inrichtingen van onderwijs zijn in staat Le. B niet vermeld:

A. *de namiddagscholen:*

1e. verbonden aan de openbare 1e lagere school A te *Samarang*, waar aan 20 leerlingen door 2 onderwijzers onderricht wordt gegeven in de gewone vakken van het lager onderwijs, benevens de Fransche taal; terwijl een der onderwijzers zijn cursus in handenarbeid, naar de methode *Clauson Kaas* (zie hierboven) voortzette en daarvan steeds gunstige resultaten verkreeg;

2e. verbonden aan de openbare 1e lagere school B te *Samarang*, waar aan een tiental leerlingen door 2 onderwijzers onderricht wordt gegeven in de gewone leervakken en de Fransche taal;

3e. van de heeren *G. van der Kaaden* (was vroeger te *Tegal*) en *Briel* te *Soerakarta* met 16 leerlingen en onderwijs in de gewone vakken van het lager onderwijs, benevens de Fransche en Engelsche taal;

4e. van de heeren *J. van der Lof* en *C. J. Kerlen* te *Soerakarta* met 24 leerlingen en onderwijs in de gewone leervakken en wiskunde;

5e. van den heer *J. Kastelijn* te *Soerakarta*, waar 10 leerlingen onderricht ontvingen in de gewone leervakken benevens de Fransche taal;

B. *de gymnastiekscholen:*

1e. te *Samarang*, met 66 leerlingen der hoogere burgerschool en 18 leerlingen van andere scholen;

2e. te *Soerakarta*, tellende 69 leerlingen, waaronder 17 meisjes;

3e. te *Djokjakarta* met 51 leerlingen, waaronder 18 meisjes,

C. *de teekenschool* te *Pasoeroean* met 21 leerlingen.

Ook de school voor kinderen van mindere inlandsche christenmilitairen te *Magelang* is niet in staat La. B opgenomen.

Te *Batavia* werd de voorbereidende school van Mejuffrouw *Haaxman* gesloten, terwijl daarentegen te *Magelang* eene bewaarschool geopend werd, zoodat het aantal inrichtingen van voorbereidend onderwijs geene verandering onderging.

De school te *Weltevreden* der Vereeniging tot voorbereidend onderwijs in *Nederlandsch-Indië* telde op ultimo December 1881 139 leerlingen (76 jongens en 63 meisjes) tegen 160 leerlingen (85 jongens en 75 meisjes) in Februari van dat jaar.

De normaalschool dier Vereeniging werd bij het einde van 1881 door 19 meisjes, verdeeld in 2 afdeelingen, bezocht. De lessen werden steeds door bevoegde personen geheel belangeloos gegeven.

Aan beide scholen der zusters Ursulinen te *Batavia* bleven voorbereidende klassen verbonden, die onder ultimo December 1881 te zamen 121 leerlingen telden.

Te *Samarang* telde de Fröbelschool der vrijmetselaarsloge 60 leerlingen en die der zusters Franciskanessen 28 jongens en 32 meisjes.

De voorbereidende klassen aan de scholen van het Protestantsche en Roomsch-Katholieke weeshuis telden aan het eind van het jaar 23 (10 meisjes en 13 jongens) en 37 (7 jongens en 30 meisjes) leerlingen.

Te *Soerabaja* telde de school der zusters Ursulinen 95 en die van de particuliere meisjesschool 22 leerlingen.

---

§ 5.

Omvang en toestand van het onderwijs.

In den omvang van het onderwijs kwam geene verandering.

Aan eenige openbare scholen konden ook in dit jaar niet alle vakken, bij het leerplan voorgeschreven, behandeld worden.

De toestand van het onderwijs was hier en daar minder bevredigend dan in 1880, hoofdzakelijk aan de sterk bevolkte scholen, tengevolge van vele mutatiën onder en door het veelvuldig vragen van verlof, meest wegens ziekte, door het onderwijzend personeel.

Ook het heerschen der cholera — waardoor vele ouders uit vrees voor die ziekte hunne kinderen te huis hielden — strekte zeer ten nadeele van het onderwijs.

Omtrent de verschillende leervakken kan nog het volgende aangeteekend worden:

Lezen.

Op de meeste scholen werd van dit vak veel werk gemaakt; in het bespreken en verklaren der leesles was men echter niet altijd sober genoeg.

Schrijven.

De veelheid der te onderwijzen vakken is oorzaak, dat dikwijls weinig werk van het schrijven wordt gemaakt. Toch waren de vorderingen in dit vak over het algemeen vrij bevredigend.

Vormleer.

De vruchten van het onderwijs in de vormleer waren aan de meeste scholen niet voldoende. Een voorname oorzaak hiervan is, dat vele onderwijzers en onderwijzeressen daarbij niet de zelfzoekende methode, tot welke de behandeling van dit vak zich zoo bij uitnemendheid leent, kunnen toepassen.

Rekenen.

Ofschoon nog dikwijls eene weinig oordeelkundige behandeling van dit vak werd waargenomen, konden de vorderingen in algemeenen zin vrij voldoende genoemd worden.

Nederlandsche taal.

Dit vak wordt op nagenoeg alle scholen als hoofdvak beschouwd en werden steeds vele schriftelijke en mondelinge oefeningen met de leerlingen gehouden; het van buiten leeren van geschikt proza, een der doeltreffendste oefeningen, werd echter dikwijls verzuimd en soms werden de leerlingen noodeloos vermoeid met oefeningen van betwistbaar nut.

Enkele keeren leverden de verst gevorderde leerlingen bij inspecties goede opstellen.

Aardrijkskunde.

De leermiddelen voor het onderwijs in dit vak waren aan de meeste scholen voldoende.

De beginselen werden over het algemeen vrij goed onderwezen.

De kennis van *Nederlandsch-Indië* en van de plaats en het gewest van inwoning gaf meermalen reden tot tevredenheid.

De behandeling der wiskundige aardrijkskunde kon nog slechts op enkele scholen geschieden.

Geschiedenis.

Aan dit vak kon geen voldoende tijd besteed worden en daardoor bleef het resultaat van het onderwijs daarin dan ook gering.

Kennis der natuur.

Voor dit vak was de gebrekkige kennis der Nederlandsche taal bij vele leerlingen een hinderpaal, terwijl ook het gebrek aan geschikte middelen tot het nemen van aanschouwelijke proeven door de meeste onderwijzers niet voldoende kon verholpen worden.

Zang.

Behalve op de in het vorige verslag opgenoemde werd op sommige andere openbare scholen dit vak met meer zorg behandeld.

De school der zusters Ursulinen te *Batavia* en die in het R. K. weeshuis te *Samarang* worden in dit opzicht zeer geroemd.

Beginselen van de kennis der levende talen.

De vorderingen van het onderwijs in de beginselen der Fransche taal en, aan enkele bijzondere scholen, ook die van de Engelsche en Hoogduitsche, waren vrij bevredigend.

Teekenen.

Het teekenonderwijs, dat voor de drie openbare lagere scholen te *Samarang* wordt gegeven, werd vrij degelijk behandeld; in mindere mate was dit het geval te *Soerabaja*. Van dat te *Batavia*, waar wisseling van onderwijzers plaats vond, worden voor den vervolge betere resultaten verwacht.

Op de bijzondere scholen wordt, met eene enkele uitzondering, van teekenen in den regel weinig werk gemaakt.

Gymnastiek.

De gymnastiekscholen te *Samarang*, *Djokjokarta* en *Soerakarta*, vooral die op laatstgenoemde plaats, bleven haren goeden naam handhaven.

Eene bijzondere meisjesschool te *Samarang* maakte veel werk van kamergymnastiek.

Op eenige openbare scholen werd voortgegaan met het doen verrichten van eenvoudige lichaamsoefeningen.

Handwerken voor meisjes.

Dit voor het meisje hoogst nuttig leervak kwam op de school nog niet geheel tot zijn recht. Op sommige scholen was men begonnen dit vak klassikaal te behandelen en met het beste gevolg.

---

§ 6.

Onderwijzend Personeel.

Het gedrag en de ijver van de meerderheid der onderwijzers en onderwijzeressen worden geroemd.

Aan vele der in de laatste jaren aangestelde onderwijzeressen ontbrak voorafgaande practische oefening.

De onderwijzers-vereenigingen te *Samarang* en *Soerabaja* hielden vrij geregeld hare maandelijksche vergaderingen; van die te *Batavia* werd hieromtrent niets vermeld.

Uit den staat L[a]. C, waarin een overzicht gegeven wordt van het onderwijzend personeel der openbare en bijzondere lagere scholen op ultimo December 1881, blijkt, dat dit was samengesteld als volgt:

a. aan de openbare lagere scholen:

99 hoofdonderwijzers,
16 hoofdonderwijzeressen,
115 hulponderwijzers,
99 hulponderwijzeressen,
5 mannelijke kweekelingen en
14 vrouwelijke kweekelingen;

b. aan de bijzondere scholen:

8 hoofdonderwijzers,
10 hoofdonderwijzeressen,
16 hulponderwijzers,
39 hulponderwijzeressen en
4 vrouwelijke kweekelingen.

Uit den staat L^a^. D blijkt verder, dat het onderwijzend personeel aan de openbare scholen, met inbegrip van hen, die met verlof of op wachtgeld waren, op ultimo December 1881 bestond uit:

65 onderwijzers der 1^e^ klasse,
117 » » 2^e^ »
44 » » 3^e^ » met acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer,
32 » » 3^e^ » met acte van bekwaamheid als hulponderwijzer,
10 onderwijzeressen der 1^e^ klasse,
21 » » 2^e^ »
10 hulponderwijzeressen met acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres,
88 » » zonder »
5 mannelijke kweekelingen en
14 vrouwelijke kweekelingen.

De mutatiën onder het onderwijzend personeel zijn uitvoerig vermeld in den staat L^a^. E, waaruit het volgende overzicht wordt getrokken:

2 hoofdonderwijzers en 3 hulponderwijzers	overleden,
3 hulponderwijzers, 1 hoofdonderwijzeres en 6 hulponderwijzeressen	werden eervol uit 's lands dienst ontslagen,
2 hulponderwijzers en 1 hoofdonderwijzeres	werden eervol uit hunne betrekking ontslagen,
9 hulponderwijzeressen	werden eervol van hare tijdelijke opdracht ontheven,
1 hoofdonderwijzer en 1 hulponderwijzer	gingen over in andere betrekkingen,
1 hulponderwijzer	werd tijdelijk bij het middelbaar onderwijs geplaatst,
2 hulponderwijzers	werden bij het inlandsch onderwijs werkzaam gesteld,
8 hoofdonderwijzers 6 hulponderwijzers en 8 hulponderwijzeressen	vertrokken met verlof naar *Europa*,
5 hoofdonderwijzers 10 hulponderwijzers en 1 hulponderwijzeres	werden na terugkeer van verlof weder in dienst gesteld,
8 onderwijzers en 43 onderwijzeressen	traden in dienst bij het openbaar lager onderwijs,

---

§ 7.

Getal en aard der leerlingen.

Een overzicht van het aantal, den ouderdom en het geslacht van de kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, die op ultimo December 1881 de lagere scholen bezochten, wordt gegeven in de staten L[a]. F, G en H.

Op dat tijdstip bedroeg, volgens staat L[a]. F, aan de openbare scholen het aantal der bedoelde leerlingen:

7919 tegen

7580 in 1880, hetgeen op eene vermeerdering wijst van

339 leerlingen.

Op den aangegeven datum bedroeg in 1881 het aantal jongens 4408 en het aantal meisjes 3511 tegen 4253 en 3327 in 1880, gevende dus eene vermeerdering van 155 jongens en 184 meisjes.

De staat l[a]. G bevat eene gelijke opgave voor de bijzondere scholen.

Deze werden bezocht door 1766 leerlingen (569 jongens en 1197 meisjes) der hier bedoelde kategorie tegen 1800 (586 jongens en 1214 meisjes) in het vorige jaar, zoodat hun aantal in het geheel verminderd werd met 34 of met 17 jongens en evenzooveel meisjes.

In staat L[a]. H is eene samentrekking gegeven van de staten L[a]. F en G.

Het totaal getal der kinderen van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, zoowel op de openbare lagere als op de bijzondere scholen bedroeg alzoo 9685 leerlingen (4977 jongens en 4708 meisjes) tegen 9380 (4839 jongens en 4541 meisjes) op ultimo December 1880, hetgeen op eene vermeerdering voor beide kategoriën van scholen wijst van 305 leerlingen, waarvan 138 jongens en 167 meisjes.

De staten L[a]. I en K geven verschillende bijzonderheden omtrent het onderwijzend personeel en de leerlingen, respectievelijk der openbare en bijzondere lagere scholen.

Aan de openbare lagere scholen werd door 329 personen, de kweekelingen niet mede gerekend, onderwijs gegeven aan 866 leerlingen, hetgeen gemiddeld 1 onderwijzer aangeeft op 26.33 leerlingen tegen 1 onderwijzer op 26.44 leerlingen op het eind van 1880.

Onder het aantal leerlingen waren 707 inlanders en vreemde oosterlingen en dus 64 meer dan in 1880.

Het aantal gratis-leerlingen bedroeg 4098 of bijna 47.3% van het totaal aantal, tegen 49 % in het vorige jaar.

De leerlingen waren over de verschillende klassen verdeeld, als volgt:

laagste klasse..... 4544,
midden klasse..... 3183,
hoogste klasse..... 937,

zijnde respectievelijk 310, 115 en 16 meer dan in 1880.

Het schoolverzuim bedroeg gemiddeld 25 dagen per leerling tegen 23 in 1880, hetgeen, voor *Java* en *Madura*, ook aan het heerschen der cholera wordt toegeschreven.

De scholen werden in 1881 verlaten door 3537 leerlingen, waarvan slechts 346 alle klassen hadden doorloopen, tegen 3253 en 313 in het vorige jaar.

De schoolkleêren-fondsen te *Samarang*, *Soerakarta*, *Djokjokarta*, *Bojolali*, *Salatiga* en op eenige andere plaatsen, gingen voort aan het arme kind eenvoudige en doelmatige kleeding te verschaffen en bevorderden daardoor het geregeld schoolbezoek.

Op de bijzondere scholen werd door 73 personen, de kweekelingen niet medegerekend, onderwijs gegeven aan 1820 leerlingen, zoodat op 1 onderwijzer gemiddeld bijna 25 leerlingen komen tegen 23.6 in 1880.

Nadere bijzonderheden omtrent deze scholen worden aangetroffen in den staat L[a]. K, waaruit het volgende wordt getrokken:

In de laagste klasse waren..... 763 leerlingen,
» » midden » » ..... 687 »
» » hoogste » » ..... 370 »

of respectivelijk 140 minder,
17 meer en
2 minder dan in 1880.

Onder de leerlingen waren 54 inlanders en vreemde oosterlingen tegen 45 in het vorige jaar.

Omtrent het schoolverzuim en de kinderen, die deze scholen verlaten hebben, zijn wederom slechts voor de 2e en 3e Inspectie-afdeelingen volledige opgaven ontvangen.

---

§ 8.

Onderwijzerswoningen, schoollokalen, schoolmeubelen en leermiddelen, schoolbibliotheken.

Omtrent de onderwijzerswoningen kan hetzelfde vermeld worden als in het vorige verslag.
Eene enkele onderging eene zware reparatie.

De schoolgebouwen werden goed onderhouden; een viertal ondergingen zware reparatiën.

In dit jaar werden nieuwe schoolgebouwen voltooid te *Klaten, Pamakasan, Padang Sidempoean* en *Tondano*; terwijl ook de geheel verbouwde school te *Amboina* werd betrokken.
Enkele schoolgebouwen hebben behoefte aan uitbreiding.

Het schoolmeubilair en de leermiddelen verkeerden over 't algemeen in vrij goeden staat.

De inrichting der bijzondere scholen was over het algemeen voldoende, van enkele zelfs zeer goed.

De schoolbibliotheken der openbare lagere scholen ondergingen eenige uitbreiding en schonken voortdurend veel nut en genoegen.

Uitgaven en ontvangsten van het openbaar lager onderwijs in Ned. Indië gedurende 1881.

JAREN.	UITGAVEN.		ONTVANGSTEN.		VERSCHIL.		AANTAL LEERLINGEN.	GEMIDDELDE KOSTEN PER LEERLING.		*Aanmerkingen.*
1881	Aan tractementen, reiskosten enz. der inspecteurs...	f 36653.—								De mindere ontvangsten in 1881 zijn een gevolg van de verlaging van het tarief van schoolgelden bij Staatsblad 1881 n°. 8.
	» indemniteit voor schrijfloonen aan de plaatselijke schoolcommissien.	» 2350.—								
	» tractementen en toelagen van onderwijzers.....	» 896136.—								
	» aandeelen der onderwijzers in de schoolgelden	» 17005.—								
	» boeken, schoolbehoeften, meubilair, enz.....	» 55963.—								
	» opleiding van onderwijzers.....	» 3257.—								
	» subsidien aan particuliere Europesche scholen...	» 1200.—								
	» onderhoud der gebouwen vernieuwingen en nieuwe werken.....	» 66521.—								
	» lokaalhuur.....	» 40443.—								
	» huishuur-indemniteit aan onderwijzers.....	» 231900.—								
	Totaal.....	f 1351428.—	f 173084	—	f 1178344	—	8664	f 136	—	
1880	Aan gezamenlijke uitgaven.	» 1301471.23⁵	» 199208	85⁵	» 1102262	38	8223	» 134	04	
	Meer in 1881	f 49956.76⁵	—		f 76081	62	441	f 1	96	
	Minder in 1881	» —	f 26124	85⁵	—		—	—		

L^a. **A.**

SOORT DER ACTEN VAN BEKWAAMHEID.		Batavia.		Samarang.		Soerabaja.		Soera-karta.		Padang.		Tondano.		Amboina.		Makassar.		TOTAAL.		AANMERKINGEN.
		Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	Toegelaten.	Afgewezen.	
I Hoofdonderwijzers		5	3	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	7	4	
II Hoofdonderwijzeressen		2	1	2	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	4	2	
III Hulponderwijzers		»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	
IV Hulponderwijzeressen		5	10	3	4	3	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	13	14	
V Onderwijzers in	de Fransche taal	2	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	
	» Engelsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» Hoogduitsche taal	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» wiskunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	1	1	
	» landbouwkunde	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»	1	
	» gymnastiek	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	het teekenen	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	
VI Onderwijzeressen in	de Fransche taal	5	2	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	3	
	» Engelsche taal	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
	» Hoogduitsche taal	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	
	het teekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	» rekenen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	de vrouwelijke handwerken	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
	het schoonschrijven	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	
TOTAAL IN 1881		21	17	6	8	5	2	»	»	»	»	1	2	2	»	1	»	36	29	
» » 1880		19	11	6	6	10	1	»	»	1	1	»	4	»	»	»	»	36	23	
Vermeerdering		2	6	»	2	»	1	»	»	»	»	1	»	2	»	1	»	»	6	
Vermindering		»	»	»	»	5	»	»	»	1	1	»	2	»	»	»	»	»	»	

L^a. **B.**

Getal en aard der scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1881.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Bantam	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Batavia	12	»	12	»	»	»	(*)1	8	9	13	8	21
Krawang	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Preanger-Regentschappen	3	»	3	1	»	1	»	»	»	4	»	4
Cheribon	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Tagal	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Pekalongan	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Semarang	13	»	13	»	»	»	3	1	4	16	1	17
Japara	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Rembang	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerabaja	11	»	11	»	»	»	»	4	4	11	4	15
Pasoerocan	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Probolinggo	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Bezoeki	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Banjoewangi	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banjoemas	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Bagelen	2	»	2	»	»	»	»	1	1	2	1	3
Kadoe	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Djocdjokarta	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Soerakarta	6	»	6	»	»	»	»	»	»	6	»	6
Madioen	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Kediri	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Madura	3	»	3	»	»	»	»	»	»	3	»	3
Transportere...	86	»	86	1	»	1	4	14	18	91	14	105

(*) Een namiddagschool voor arme kinderen, verbonden aan de school der Ursulinen te Weltevreden.

GEWESTEN.	Openbare scholen.			Gesubsidiëerde bijzondere scholen.			Niet gesubsidieerde bijzondere scholen.			TOTAAL.		
	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.	Gewoon lager onderwijs.	Meer uitgebreid lager onderwijs.	TOTAAL.
Per transport...	86	»	86	1	»	1	4	14	18	91	14	105
Atjeh en Onderhoorigheden..	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Sumatra's Westkust.....	6	»	6	»	»	»	»	1	1	6	1	7
Benkoelen.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Palembang.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Lampongsche distrikten.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Banka.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Riouw en onderhoorigheden.	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Wester-afdeeling van Borneo.	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Z.- en O.-afdeeling van Borneo.	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Celebes en onderhoorigheden.	7	»	7	»	»	»	»	»	»	7	»	7
Menado.....	2	»	2	»	»	»	»	»	»	2	»	2
Amboina.....	4	»	4	»	»	»	»	»	»	4	»	4
Ternate.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
Timor.....	1	»	1	»	»	»	»	»	»	1	»	1
TOTAAL IN 1881...	115	»	115	1	»	1	4	15	19	120	15	135
» » 1880...	107	»	107	1	»	1	5	15	20	113	15	128
Vermeerdering...	8	»	8	»	»	»	»	»	»	7	»	7
Vermindering....	»	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»

Lit. C.

Onderwijzend personeel bij de lagere scholen in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1881.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						TOTAAL.					
	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).
Bantam.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»
Batavia.....	9	11	1	3	33	3	4	7	»	4	21	3	13	18	1	7	54*	6
Krawang....	1	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	1	»	»	»
Preanger-Regentschappen	3	2	»	»	2	»	1	»	»	»	»	»	4	2	»	»	2	»
Cheribon....	2	3	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	»	1	»
Tagal.....	1	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	1	»
Pekalongan..	2	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	2	1	»	»	1	»
Semarang...	10	17	1	3	10	5	1	1	»	2	9	1	11	18	1	5	17	6
Japara.....	3	3	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	»	»
Rembang...	3	4	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	4	1	»	»	»
Soerabaja ...	9	17	1	2	9	1	2	7	»	2	9	»	11	24	1	4	17	1
Pasoeroean..	2	3	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	1	3	»
Probolinggo.	2	2	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	1	2	»
Bezoeki.....	2	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	»	»	»
Banjoewangi.	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»
Kediri.....	3	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	3	3	»	»	2	»
Madioen....	2	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	2	»
Soerakarta..	5	6	»	1	5	3	»	»	»	»	»	»	5	6	»	1	5	3
Djocdjokarta.	2	4	»	1	6	»	»	»	»	»	»	»	2	4	»	1	6	»
Kadoe.....	1	1	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	1	2	»
Bagelen.....	2	3	»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	2	4	»	1	»	»
Banjoemas..	4	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	4	1	»	»	1	»
Madura.....	3	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	3	1	»	»	2	»
Transportere	73	88	5	13	83	12	8	16	»	9	39	4	81	104	5	22	122	16

(*) Waarvan 2 onbezoldigd en één op voorloopig tractement dienende.

GEWESTEN.	Bij de openbare scholen.						Bij de bijzondere scholen.						Totaal.					
	Hoofdonderwijzers.	Hulpónderwijzers.	Kweekelingen. (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).	Hoofdonderwijzers.	Hulponderwijzers.	Kweekelingen (mannelijke).	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen (vrouwelijke).
Per transport.	73	88	5	13	83	12	8	16	»	9	39	4	81	104	5	22	122	16
Atjeh en onderhoorigh.	1	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	2	»
Sumatra's Westkust..	3	3	»	1	4	»	»	»	»	1	»	»	3	3	»	2	4	»
Benkoelen...	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»
Palembang..	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»
Lamp. distr..	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»
Banka.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»
Riouw.....	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»
Westerafdeeling v. Borneo	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»
Z.- en O.-afd. van Borneo..	1	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	1	»
Celebes en onderhoorigheden....	6	7	»	1	3	1	»	»	»	»	»	»	6	7	»	1	3	1
Menado.....	2	3	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	»	2	»
Amboina....	3	5	»	1	2	1	»	»	»	»	»	»	3	5	»	1	2	1
Ternate.....	1	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	»	»
Timor.....	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»	»	»	»
Totaal in 1881.	99	115	5	16	99	14	8	16	»	10	39	4	107	131	5	26	138	18
» » 1880.	93	118	2	14	86	7	9	20	1	11	39	1	102	138	3	25	125	8
Vermeerdering.	6	»	3	2	13	7	»	»	»	»	»	3	5	»	2	1	13	10
Vermindering.	»	3	»	»	»	»	1	4	1	1	»	»	»	7	»	»	»	»

L^a. D.

Nominatieve staat der inspecteurs, onderwijzers, onderwijzeressen en kweekelingen bij het openbaar lager onderwijs in Nederlandsch-Indië onder ultimo December 1881.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
		Inspecteurs.	
1	J. M. Rosskopf.	Inspecteur in de 2e afdeeling.	6 Mei 1880
2	W. van der Lee.	» » » 1e »	4 Jan. 1877
3	H. Meijll.	» » » 3e »	2 Feb. »
		Onderwijzers der 1e klasse.	
1	A. de Bruijn Mz.	Hoofdonderw. 2e sch. Batavia.	14 Jan. 1878
2	J. J. de Weijer.	» 1e » A Batavia.	14 » »
3	J. C. Tamson.	» 3e » id.	11 Feb. 1876
4	L. C. Polderman.	» 2e » Djocdjokarta	2 Maart 1880
5	N. Pol.	Met verlof in Nederland.	
6	G. ter Marsch.	Idem.	
7	J. A. Bakhoven.	Hoofdonderw. 4e sch. Batavia.	19 Sept. 1877
8	A. F. Hillebrand.	Met verlof in Nederland.	
9	J. F. W. Winterberg.	Idem.	
10	W. H. Heijtman.	Hoofdonderw. sch. Magelang.	10 Dec. 1880
11	E. Asbeck Brusse.	» » Poerworedjo.	7 Julij 1881
12	R. Burg.	» 5e » Soerabaja.	22 April 1875
13	J. A. Olt.	» » Tagal.	27 Dec. 1880
14	J. L. Regenhardt.	» » Mr.-Cornelis.	29 Jan. 1878
15	H. R. A. Vechtman.	Met verlof in Nederland.	
16	N. Stark.	Hoofdonderw. 4e sch. Soerabaja.	20 Aug. 1879
17	D. M. Kruseman.	» 3e » id.	29 Jan. 1878
18	G. Koldewijn.	Hoofdonderw. sch. Malang.	8 Juni »
19	J. J. Fontein.	» 1e » B Batavia.	23 Dec. 1880
20	G. van der Kaaden.	» » » Soerakarta.	23 » »
21	A. C. Tjebbes.	Met verlof in Nederland.	
22	J. Valk.	Hoofdonderw. 1e sch. B Samarang.	17 Junij 1881
23	W. F. den Broeder.	» 1e » Padang.	28 Maart 1878
24	A. Bommel.	Gedetacheerd b/h Inl. onderwijs.	
25	J. C. Rikkers.	Hoofdonderw. 1e sch. Djocjokarta.	16 Jan. 1877

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
26	G. Lavell.	Hoofdonderw. sch. Pasoeroean.	18 Mei 1877
27	W. F. G. L. Haanstra.	» 2e » Makassar.	6 April 1880
28	D. G. Sigmond.	» 2e » Semarang.	5 » »
29	D. C. J. Kool.	» 1e » Makassar.	30 Sept. 1875
30	A. M. van Schaik.	Met verlof in Nederland.	
31	L. Hovenkamp.	Hoofdonderw. 2e sch. Soerabaja.	7 Juli 1879
32	J. J. Cleijpool.	» » Pekalongan.	14 Mei 1881
33	W. Tinge.	Gedetacheerd b/h Inl. onderwijs.	
34	H. P. Julsing.	Hoofdonderw. sch. Neira.	29 Jan. 1878
35	J. de Quant.	» » Bandong.	9 Oct. 1877
36	D. Feikema.	» 5e » Batavia.	9 » »
37	L. H. Kramer.	» 1e » A Soerabaja.	16 Feb. 1881
38	H. B. H. Horsker.	» » Amboina.	17 Mei 1879
39	J. J. Looijé.	Met verlof in Nederland.	
40	K. J. Razelius.	Hoofdonderw. 1e sch. B Soerabaja.	10 Okt. 1880
41	W. A. G. Bakker.	» 2e » Padang.	28 Maart 1881
42	R. Metelerkamp.	» » Buitenzorg.	12 » »
43	M. ten Cate.	» 1e » Salatiga.	10 Aug. 1878
44	L. Franken.	» » Cheribon.	10 Sept. »
45	C. Wegenaar.	Met verlof in Nederland.	
46	L. P. C. Roskott.	Gedetacheerd b/h Inl. onderwijs.	
47	H. J. Zuiderhoek.	Hoofdonderw. sch. Sumenap.	12 Dec. »
48	J. van den Bos.	» » Ambarawa.	1 Maart 1879
49	W. Briel.	» 2e » Soerakarta.	24 April »
50	F. J. Bosch.	» » Modjokerto.	7 Juni »
51	J. A. Vermeulen.	» » Rembang.	14 Mei 1881
52	A. den Hamer.	Met verlof in Nederland.	
53	A. J. Bieshaar.	Hoofdonderw. sch. Ternate.	20 Aug. 1879
54	Th. J. C. Klaar.	» 6e » Batavia.	15 Oct. »
55	B. Stoutjesdijk.	Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	
56	H. W. Beck.	Hoofdonderw. sch. Kediri.	6 Jan. 1881
57	J. G. Theunissen.	Met verlof in Nederland.	
58	D. A. P. Kok.	Hoofdonderw. 1e sch. A Semarang.	7 Julij 1881
59	J. Dekker.	» » Probolinggo.	23 Dec. 1880
60	J. Ros.	» » Menado.	16 Feb. 1881
61	J. van der Lof.	» 3e » Soerakarta.	20 Jan. »
62	J. W. van Leeuwen.	» » Kotta-Radja	28 Maart »
63	D. W. Lantermans.	» 3e » Semarang.	14 Mei »
64	H. van Bergen.	» 2e » Salatiga.	21 Sept »
65	J. van Heek.	» sch. Bandjermasin.	3 Dec. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Onderwijzers der 2e klasse.		
1	L. E. Boijer.	Hoofdonderw. sch. Toeban.	28 April 1872
2	N. Laseur.	1e hulponderw. » Modjokerto.	29 Aug. 1880
3	F. L. H. Goossens.	1e » 5e » Batavia.	2 Oct. 1876
4	H. Sponhoff.	Hoofdonderw. » Pontianak.	4 Maart 1881
5	H. L. Berckenhoff.	1e hulponderw. 2e sch. Makassar.	14 Jan. »
6	J. H. Roduner.	Met verlof in Nederland.	
7	H. Goedhart.	Hoofdond. sch. Tjandi (Samaraug)	7 Sept. »
8	J. Verheul.	Tijd. bij het middelbaar onderwijs.	
9	J. Westerbeek.	1e hulponderw. sch. Magelang.	23 Nov. 1877
10	J Kastelein.	1e » 1e » Soerakarta.	20 Aug. 1879
11	J. G. van der Heijden.	1e » 1e » A Soerabaja.	29 Juni 1878
12	G. Hemmes.	Hoofdonderw. » Grissee.	13 Aug. 1879
13	H. P. G. Obdeijn.	1e hulponderw. » Menado.	21 Juni 1878
14	P. Schippers.	Hoofdonderw. sch. Toeloengagoeng	4 Feb. 1879
15	W. F. Commerell.	» » Bima.	13 Aug. »
16	W. Teunissen.	Met verlof in Nederland.	
17	J. F. den Hollander.	1e hulponderw. 1e sch. A Samarang	13 Sept. 1880
18	E. G. A. Taenzer.	Hoofdonderw. » Tondano.	11 Jan. 1877
19	J. W. Spekschot.	1e hulponderw. 1e » A Batavia.	29 Nov. 1879
20	J. Verschuil.	1e » 3e » »	26 Aug. 1881
21	J. Knaap.	Met verlof in Nederland.	
22	J. Oostenbroek.	Hoofdonderw. sch. Soekaboemi.	3 Aug. 1880
23	B. IJspeert.	» » Madioen.	3 » 1881
24	L. J. Idsinga.	» » Pattie.	8 Maart 1879
25	L. van Leeuwen.	» » Saparoea.	13 Okt. 1880
26	G. Plantema.	» » Priaman.	18 Jan. 1878
27	P. Veen.	» » Tjilatjap.	23 Nov. 1877
28	L. H. Verhoog.	1e hulponderw. 2e sch. Semarang.	11 Mei 1881
29	A. M. Overeijnder.	Hoofdonderw. » Bojolali.	3 Aug. »
30	G. J. van Essel.	1e hulpond. 2e » Djocjokarta.	4 Maart »
31	W. Meijer.	Met verlof in Nederland.	
32	J. Uhl.	1e hulponderw. sch. Kedirie.	25 Aug. 1875
33	W. J. R. Zieck.	Hoofdonderw. » Batang.	28 Sept. 1880
34	C. G. Wemmerslager.	» » Koedoes.	9 Juni 1881
35	C. van Duuren.	1e hulponderw. 1e » B Batavia.	29 Dec. »
36	A. van Moerkerken.	1e » » Neira.	11 Jan. 1879
37	W. J. Stok.	Hoofdonderw. » Palembang.	22 Juli 1876

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
38	H. W. Praasterink.	Met verlof in Nederland.	
39	H. S. Blekkink.	Hoofdonderw. sch. Wonosobo.	21 Jan. 1878
40	B. Japikse.	Met verlof in Nederland.	
41	J. W. te Kolsté.	Hoofdonderw. sch. Bezoekie.	1 April »
42	J. C. van Duijn.	Op wachtgeld.	
43	C. van der Wende.	Hoofdonderw. sch. Tjiandjoer.	29 Dec. 1881
44	C. Prins.	Hoofdond. sch. Padang-Pandjang	23 Aug. 1880
45	J. Kluiver.	Gedetacheerd b/h Inl. onderwijs.	
46	P. M. Heijmans.	Hoofdonderw. sch. Riouw.	29 Sept. »
47	L. J. Westrik.	» » Bonthain.	24 Dec. 1879
48	H. J. H. Bockmeulen.	1e hulponderw. sch. Bandjermasin	23 Aug. 1876
49	H. Grondijs.	Hoofdonderw. » Koepang.	13 Dec. 1878
50	J. W. H. Muller.	1e hulponderw. 2e sch. Padang.	20 Aug. 1881
51	J. A. J. Vorderman.	1e hulponderw. 3e sch. Soerabaja.	29 April 1879
52	W. H. A. van Meerkerk.	Hoofdonderw. sch. Poerwakarta.	20 Jan. 1881
53	K. M. Hage.	» » Serang.	29 April 1879
54	S. J. H. van Merkom.	1e hulponderw. sch. Ambarawa.	29 Sept. 1880
55	J. van der Woude.	Hoofdonderw. » Fort de Kock.	4 Juli 1881
56	D. H. van Kalkeren.	1e hulponderw. » Pekalongan.	26 Oct. »
57	P. Lakeman.	1e » » Ternate.	29 » »
58	G. Brinks.	Hoofdonderw. » Bangkalan.	27 Dec. 1880
59	J. H. Damman.	1e hulponderw. » Malang.	15 Oct. 1879
60	J. B. Kampschuur.	1e » » Bandong.	4 Juli 1881
61	H. H. Slangen.	Hoofdonderw. » Maros.	14 Jan. »
62	E. A. Reisig.	» » Kendal.	1 Sept. »
63	H. Volten.	» » Muntok.	3 Oct. 1878
64	G. Reeman.	1e hulponderw. 1e » B Soerabaja.	11 Juni 1881
65	A. J. Verbeek.	1e » » Sumenap.	23 Nov. 1877
66	H. F. Weehuizen.	Hoofdonderw. » Klatten.	23 » »
67	A. Schouten.	1e hulponderw. 1e » Djocdjokarta.	8 Juni 1878
68	P. van Vlodrop.	Met verlof in Nederland.	
69	D. Vooren.	Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	
70	E. A. Haitink v. d. Heijde.	Hoofdonderw. sch. Sidhoardjo.	18 Oct. 1880
71	A. Nuijsink.	Met verlof in Nederland.	
72	P. A. Burger.	Hoofdonderw. sch. Benkoelen.	4 Juli 1881
73	H. P. F. Witkamp.	1e hulponderw. » Poerworedjo.	28 Feb. »
74	M. P. Bogaard.	Met verlof in Nederland.	
75	A. Baars Wzn.	Idem.	
76	D. Harting Pzn.	1e hulponderw. 1e sch. Salatiga.	1 Sept. 1881
77	G. Olierhoek.	Hoofdonderw. » Oenarang.	24 Dec. 1880

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
78	W. F. Fels.	Hoofdonderw. sch. Indramaijoe.	29 April 1879
79	J. Veltens.	» » Poerbolingo.	2 Juli 1880
80	C. Stolp.	1e hulponderw. » Pasoeroean.	8 » »
81	H. Sonius.	Hoofdonderw. » Bodjonegoro.	26 Aug. 1879
82	F. J. Hanjoel.	1e hulponderw. 2e » Soerabaja.	11 Juni 1881
83	A. Boender.	Hoofdonderw. » Sitoebondo.	20 Jan. »
84	W. E. Endert.	1e hulponderw. » Rembang.	3 Aug. »
85	G. Adams.	Hoofdonderw. » Blitar.	6 Jan. »
86	H. Zeger de Beijll.	Met verlof in Nederland.	
87	J. J. Cuijle.	1e hulponderw. 3e sch. Semarang.	16 Sept. »
88	V. H. van Leeuwen.	Hoofdonderw. » Pamakasan.	19 Dec. 1879
89	S. A. van der Kolff.	1e hulponderw. 2e » Batavia.	17 Juni 1881
90	A. J. J. H. van Riemsdijk.	1e » » Probolinggo.	24 Dec. 1879
91	W. P. Hillen.	Hoofdonderw. » Banjoewangi.	4 Maart 1881
92	J. J. A. van Gogh.	» » Banjoemas.	24 Dec. 1879
93	S. van Rijnbach.	» » Japara	9 Juni 1881
94	J. Postma.	» » Telok-Betong	30 Maart 1880
95	H. O. van der Meij.	1e hulponderw. 1e » Padang.	19 April »
96	W. van der Veen.	» » Buitenzorg.	21 Mei »
97	A. Knoppert.	» » Kotta-Radja.	27 Juli »
98	C. W. Mulder.	Met verlof in Nederland.	
99	W. H. Pieters.	1e hulponderw. 4e sch Batavia.	26 Aug. 1881
100	A. van Nieuwenhuijzen.	1e » » Ambonia.	18 Oct. 1880
101	W. Nieuwenhuis.	1e » 4e » Soerabaja.	18 » »
102	J. F. Visser.	1e » 2e » Soerakarta.	24 Dec. »
103	G. J. Kerlen.	1e » 3e » »	20 Jan. 1881
104	H. F. Aukes.	1e » 5e » Soerabaja.	» » »
105	W. Kooiman.	1e » sch. Mr.-Cornelis	27 » »
106	J. Borgesius.	Hoofdonderw. » Ngawi.	22 April »
107	J. J. Werst.	» » Kraksaän.	11 Mei »
108	D. J. Pont.	1e hulponderw. 6e sch. Batavia.	» » »
109	A. C. J. Fournier.	1e » » Tegal.	31 » »
110	M. Scheele.	Hoofdonderw. » Bandjarnegara.	29 Oct. »
111	J. Luitjes.	1e hulponderw. 1e » Samarang.	17 Juni »
112	T. Kromhout.	1e » 1e » Makassar.	16 » »
113	H. D. J. Rijnenberg.	Hoofdonderw. » Boelecomba.	16 Sept. »
114	G. Tacoma.	1e hulponderw. 2e » Salatiga.	21 » »
115	J. L. van der Made.	Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	
116	H. C. de Vletter.	1e hulponderw. sch. Amboina.	21 Nov. »
117	M. H. Burger.	1e » » Pekalongan.	22 Dec. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Onderwijzers der 3e klasse, met acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.		
1	M. P. van Lierop.	Tijd. middelbaar onderwijs.	
2	J. de Jongh.	Met verlof in Nederland.	
3	F. H. Leroij.	Tijd. middelbaar onderwijs.	
4	H. van Berne.	Met verlof in Nederland.	
5	M. P. L. G. Hansen.	Hulponderw. sch. Palembang.	4 Maart 1881
6	J. van Leeuwen.	» » Japara.	28 Oct. »
7	W. Schuit.	2e » 1e » B Samarang.	2 April »
8	D. A. Detmar.	2e » » Rembang.	31 Oct. 1879
9	H. van Bockel.	» » Modjokerto.	4 Aug. 1881
10	H. Schaap.	2e » » Menado.	14 Mei 1880
11	G. Valk.	» » Wonosobo.	18 Juli 1881
12	P. B. Pastoor.	2e » » Poerworedjo.	14 Jan. 1880
13	A. Verdam.	» » Patti.	14 » »
14	D. T. Visser.	3e » » Banda.	12 Feb. »
15	J. E. G. van Lookeren.	2e » 1e » A Samarang.	23 » »
16	A. Roose.	4e » » » »	23 Dec. 1881
17	G. L. le Bruijn.	2e » 4e » Soerabaja.	2 Juli 1880
18	C. J. F. Gaillard.	3e » » Pasoeroean.	24 Oct. 1881
19	P. Koornstra.	» » Indramajoe.	20 Maart 1880
20	P. F. H. Ockers.	2e » » Kediri.	3 Dec. »
21	L. van der Est.	Tijd. middelbaar onderwijs.	
22	H. Voskuil.	3e hulpond. 1e sch. A Soerabaja.	2 Juli »
23	G. Bakker.	2e » 2e » Padang.	28 April »
24	M. Wiessing.	3e » » Menado.	14 Mei »
25	H. van Goor.	2e » 1e » Djocdjokarta.	4 Maart 1881
26	H. W. de Vriendt.	» » Sitoebondo.	4 Juni 1880
27	A. van Limborgh.	3e » » Probolinggo.	8 Juli »
28	H. Stoel.	2e » 2e » Samarang.	13 Oct. »
29	W. van der Spek.	» » Amboina.	30 Aug. »
30	P. Ch. W. Bopp.	» » Sidhoardjo.	13 Mei 1881
31	R. A. H. Thierbach.	2e » 2e » Makasser.	16 Juni »
32	J. Kaptijn.	3e » 2e » Semarang.	13 Oct. 1880
33	J. Lammens.	2e » 2e » Soerabaja.	29 Sept. »
34	A. J. Pontier.	2e » » Tegal.	21 » 1881
35	L. Visser.	2e » » Mr.-Cornelis	19 Oct. 1880
36	P. van Elsen.	Op wachtgeld.	
37	G. B. Feekes.	Hulponderw. sch. Bojolalie	21 Jan. 1881

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
38	A. van der Kolff.	Met verlof in Nederland.	
39	Th. P. Rienstra.	Hulponderw. sch. Bodjonegoro.	4 Maart 1881
40	S. C. Pieterse.	» » Soekaboemi.	4 » »
41	H. J. de Hes.	3e » » Cheribon.	10 Mei »
42	L. de Pagter.	2e » 1e » Salatiaga.	10 Nov. »
43	J. B. Meerkerk.	» 1e » A Soerabaja.	22 » »
44	D. Koumans.	» » Poerwakarta.	20 Dec. »

Onderwijzers der 3e klasse,

niet bezittende eene acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer.

1	L. A. de la Croix.	2e hulponderw. 3e sch. Samarang.	22 Dec. 1878
2	A. F. Gossiaux.	» sch. Pad.-Pandjang.	13 Aug. 1877
3	G. van Mill.	Met verlof in Nederland.	
4	L. Jollij.	2e hulponderw. 5e sch. Soerabaja.	11 Juni 1881
5	A. M. le Cluse.	» » Oenarang.	1 Sept. »
6	Th. A. den Daas.	2e » 1e » Makassar.	9 Jan. 1880
7	H. Vanger.	3e » 1e sch. Djocdjokarta.	10 Sept. 1881
8	J. A. Boijer.	2e » 2e » Samarang.	23 Dec. »
9	L. Vree.	2e » 3e » Soerabaja.	28 Sept. 1880
10	L. R. Reijckers.	» » Banjoewangi.	22 Dec. 1878
11	J. Strijkers.	» » Klatten.	4 Jan. 1879
12	H. E. Bock.	Hulponderwijzer op wachtgeld.	
13	F. Venema.	» sch. Sidhoardjo.	24 Dec. 1880
14	A. C. Kienitsz.	2e » » Bandjermasin.	12 Maart »
15	W. Rijst.	» » Bezoeki.	11 Aug. 1881
16	D. Schoondermark.	Gedetacheerd b/h Inl. onderwijs.	
17	W. Hiemstra.	Hulponderw. sch. Fort de Kock.	22 April 1881
18	H. W. de Beijl.	Met verlof in Nederland.	
19	E. Vogelzang.	2e hulponderw. 4e sch. Batavia.	11 Mei 1880
20	P. A. Biegman.	2e » 1e » A »	12 April »
21	A. Bijvoet.	Met verlof in Nederland.	
22	J. H. F. Fitter.	Idem.	
23	J. Jaspers.	Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	
24	F. J. Eijsenburger.	3e hulponderw. 3e sch. Samarang.	1 Sept. 1881
25	A. J. H. M. de Smit.	Tijd. hulponderw. » Tjilatjap.	20 Maart 1880
26	D. K. N. Selier.	2e » » Ternate.	14 Mei »
27	H. P. Enklaar.	Gedetacheerd b/h inl. onderwijs.	

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
28	W. L. Vogelezang.	4e hulpond. 1e sch. B Semarang.	2 April 1881
29	A. van Dissel.	Tijd. » » Koedoes.	26 Oct. 1880
30	L. G. Gerhard.	» » Grissee.	15 Dec. 1881
31	A. E. J. Roskott.	» » » Toeban.	15 Maart »
32	L. Valk.	» » » Makassar.	7 Juni »
33	J. Boekstal.	» » » Maros.	30 » »

Onderwijzeressen der 1e klasse.

1	C. H. Verwohlt.	Hoofdond. 1e meisjessch. Batavia.	20 Feb. 1879
2	A. J. Veltman, geboren Moreau.	Op non-aktiviteit.	
3	A. M. Gerth van Wijk.	Hoofdond. 1e meisjess. Soerabaja.	22 Nov. 1881
4	M. L. Schafer.	» » Padang.	2 April 1879
5	M. L. Steinbuch.	» » Soerakarta.	25 Juli »
6	B. A. H. van Charldorp.	» 2e » Batavia.	8 Aug. »
7	J. E. van Oeveren, geb. van Schaik.	» » Semarang.	8 Juli 1880
8	R. A. Krull.	» » Djocdjokarta.	8 » »
9	H. Sevensma.	» 2e » Soerabaja.	22 Nov. 1881
10	E. C. Gossler.	» » Makasser.	24 » »

Onderwijzeressen der 2e klasse.

1	M. M. E. C. Tijdeman.	Met verlof in Nederland.	
2	L. E. Meijer Cluwen.	1e hulpond. 2e meisjessch. Batavia.	22 Maart 1879
3	W.A.P. de Bruijn Ouboter.	Hoofdonderw. » Magelang.	14 Juli 1880
4	M. Gretser.	1e hulpond. » Padang.	25 » »
5	S. E. Geraud.	Hoofdonderw. » Salatiga.	25 » »
6	N. G. S. Lambregcts.	1e hulpond. » Djocdjokarta.	5 Mei »
7	M. Nauta.	Met verlof in Nederland.	
8	O. H. G. van Steeden.	Zie op staat La. E.	
9	C. C. van Geuns.	1e hulpond. 1e meisjess. Batavia.	3 April »
10	A. C. A. Nieuwenhuijs.	Hoofdond. meisjess. Ambarawa.	31 Mei 1881
11	D. P. Fol.	Met verlof in Nederland.	
12	A. E. Stolp, geb. Hoekstra.	Hoofdond. meisjess. Pasoeroean.	8 Juli 1880
13	E. A. van der Meijden.	1e hulpondw. » Soerabaja.	15 April 1881
14	M. F. der Kinderen.	» » Soerakarta.	31 Mei »
15	M. S. C. Bruno.	Hoofdonderw. » Bandaneira.	24 Nov. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
16	A. H. Janssen.	Hoofdond. meisjess. Mr.-Cornelis	22 Nov. 1881
17	M. G. Meijer.	1e hulponderw. » Samarang.	24 » »
18	M. Koopal.	Hoofdonderw. » Cheribon (*)	5 Dec. »
19	B. W. C. Gerlings.	1e hulponderw. » Makassar.	18 » »
20	A. C. M. Broekhoff.	Hoofdonderw. » Probolinggo.	29 » »
21	N. F. E. Filet.	» » Buitenzorg (*)	31 » »

Onderwijzeressen der 3e klasse

met acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	E.C.J.C. Graadt v. Roggen.	Hulpond. 1e meisjess. Soerakarta.	10 Mei 1880
2	B. H. J. Scherer.	» 1e sch. B Batavia.	28 Feb. 1881
3	C. G. van Thielen.	» meisjessch. Salatiga.	25 Juni »
4	E. van Loon.	» 3e school Soerakarta.	29 Dec. »
5	M. A. C. Tijdeman.	» meisjessch. Makassar.	30 Maart »
6	F. H. W. van Slee.	Tijd. hulpond. sch. Serang.	30 » »
7	E. M. Ranneft.	Hulpond. meisjess. Semarang.	15 Feb. »
8	E. C. Tak.	Tijd. hulpond. 2e sch. Soerabaja.	14 Sept. »
9	M.C. v. Ameijden v. Duijn.	Hulpond. 2e school Batavia.	24 Juni »
10	A. Weits.	» 1e » »	20 Dec. »

Onderwijzeressen der 3e klasse

niet bezittende eene acte van bekwaamheid als hoofdonderwijzeres.

1	M. J. Hellendoorn.	Hulponderw. 2e sch. Batavia.	18 Aug. 1877
2	L. Heijnneman.	Met verlof in Nederland.	
3	W. A. de Jong.	Hulponderw. sch. Tjiandjoer.	9 Mei 1881
4	A. P. Frolich.	Met verlof in Nederland.	
5	E. d'Ablaing.	Hulponderw. 2e sch. Makassar.	4 Jan. »
6	C. L. Homburg.	» 1e » A Soerabaja.	27 » »
7	A. Immink.	Met verlof in Nederland.	
8	J. J. C. van der Willigen.	Hulponderw. 1e sch. Batavia.	8 Juli 1880
9	A. M. Hoogenstraaten.	» meisjesch. Magelang.	30 » 1878
10	S. E. Wijnveldt.	» 5e » Soerabaja.	19 Dec. 1879
11	E. M. Sexauer.	» » Soerakarta.	12 » 1881
12	J. J. C. Nagel, geb. Bouman.	» school Kendal.	18 Juli »
13	A. F. S. Weijhenke.	» 6e » Batavia.	28 Aug. »
14	A. Fol.	» 2e » Djocdjokarta.	12 Dec. »

(*) De scholen werden in January 1882 geopend.

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
15	M. C. van Epen.	Met verlof in Nederland.	
16	W. G. Smits.	Hulponderwijzeres sch. Salatiga.	10 Juni 1880
17	J. M. C. Kotting.	Met verlof in Nederland.	
18	M. C. A. van Steeden.	Hulponderw. op wachtgeld.	
19	M. E. F. Hageman.	» 1e meisjessch. Batavia.	20 April 1881
20	H. C. Sandt van Nooten.	» 1e sch. A Batavia.	23 Aug. 1880
21	A. M. van Haeften.	» » Magelang.	11 Oct. 1881
22	C. C. van Emmerik.	» » Pekalongan.	24 Dec. 1880
23	L. H. Beunis.	Tijd. hulpond. sch. Toel.-Agoeng.	21 Maart 1881
24	M A. L. Sibenius Trip.	» 3e » Batavia.	24 Juni »
25	C. M. A. van den Berg.	» » Malang.	10 Mei »
26	A. M. Suur.	» » Riouw.	8 Juli »
27	C. J. H. Castens.	» 4e » Batavia.	24 Juni »
28	A. W. H. S. Muller, geb. Kobold.	» » 1e » A Semarang.	23 Sept. 1879
29	H. E. A. H. de Lannoij.	» » » Buitenzorg.	5 Jan. 1881
30	E. A. Sacré.	» » Muntok.	3 Maart »
31	F. Verver.	» meisjess. Ambarawa.	16 Nov. »
32	A. J. Rosskopf.	» 2e sch. Djocdjokarta.	24 Dec. 1879
33	H. Ch. Rosskopf.	» 1e » B Semarang.	1 Sept. 1881
34	H. G. Nooij.	» » Tondano.	12 Feb. »
35	W. P. L. de Roos.	» 2e » Soerakarta.	5 Oct. »
36	F. A. Heijnneman.	Met verlof in Nederland.	
37	J. W. C. de Gelder.	Tijd. hulponderw. 2e meisjesch. Soerabaja.	6 Jan. »
38	C. C. C. Gude.	Hulponderw. sch. Pasoeroean.	17 Juni »
39	G. L. van Ham.	Tijd. hulpond. » Mr.Cornelis.	5 Oct. »
40	J. C. van Maarseveen.	» 1e » Djocdjokarta.	15 Juli »
41	M. L. Breijmann.	» 1e » Padang.	8 » 1880
42	H. M. Karsen.	» » Sumanap.	15 Dec. 1881
43	C. Wagenaar.	» 3e » Soerabaja.	17 » »
44	J. Lagaunne.	» » » Ngawi.	19 Aug. 1880
45	E. M. D. Gude.	» » » Banjoemas.	11 Juli 1881
46	M. J. Bertling.	» meisjess. Probolinggo.	15 Dec. »
47	C. E. Süverkropp, geb. Arnold.	» » sch. Bandjermasin.	23 Aug. 1880
48	A. V. Kalshoven.	» 3e » Soerakarta.	28 Dec. 1881
49	J. A. F. Maijer.	» » » Bandong.	15 Feb. »
50	D. E. J. van der Werf.	» » Tagal.	26 Oct. »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
51	G. J. de Voogt.	Tijd. hulpond. 4e sch. Batavia.	23 Nov. 1880
52	L. M. Janssen, geb. Andeweg.	» » » Mr.-Cornelis.	6 Dec. »
53	C. B. van Heuckelum.	» 6e » Batavia.	31 Jan. 1881
54	A. C. Scheltema.	» 1e » B Soerabaja.	7 » »
55	M. L. C. E. Reuling.	» 3e » Batavia.	31 » »
56	H. S. G. Buijs.	» meisjessch. Padang.	21 Maart »
57	S. A. Müller.	» » 5e sch. Batavia.	14 April »
58	J. E. M. Masthoff.	» » Banjoemas.	11 Juli »
59	J. A. Kupfer.	» meisjessch. Djocdjokarta.	10 Sept. »
60	C. A. G. Berghuis.	» sch. Probolinggo.	11 Juli »
61	C. J. Kuipers.	» 1e meisjessch. Soerabaja.	22 Nov. »
62	R. R. Kuipers.	» » Soerabaja.	16 Juni »
63	M. C. Th. Slot.	» sch. Kota-Radja.	20 Oct. »
64	L. Ch. Slot.	» » Id.	8 Sept. »
65	B. van Steeden.	» » Pasoeroean.	11 Juni »
66	J. J. W. Hageman.	» » 3e » Batavia.	21 Mei »
67	M. A. 's Graeuwen	» » meisjessch. Id.	31 » »
68	J. M. G. de Waal.	» » 1e sch. Padang.	30 Juni »
69	H. A. M. van Tets.	» meisjessch. Buitenzorg.	31 Dec. »
70	A. G. W. Sol.	» 1e sch. B Batavia.	14 Sept. »
71	M. Burgdorffer.	» 2e meisjessch. Id.	28 Aug. »
72	J. P. M. Kamerling.	» 2e sch. Id.	22 Nov. »
73	A. M. J. Vrendenberg.	» » meisjessch. Banda.	8 Sept. »
74	B. Vrendenberg.	» » sch. Id.	8 » »
75	A. M. Bouwmeester.	» » » Tjandi.	28 » »
76	E. Joostensz.	» » 2e » Batavia.	28 » »
77	M. M. van der Bijll.	» 1e meisjessch. Id.	21 Nov. »
78	A. M. Verhoeff.	» » » Mr.-Cornelis.	22 » »
79	A. B. W. van Deun.	» » 1e sch. A Batavia.	24 » »
80	H. C. L. Kiersch.	» » » Cheribon.	2 Dec. »
81	L. C. J. van Renesse.	» 2e » Soerabaja.	2 » »
82	J. J. Akringa.	» » » Pasoeroean.	5 » »
83	E. J. J. Castens.	» » » Madioen.	5 » »
84	Mevr. J. J. Everts, geb. Soeters.	» » » Pamakassan.	5 » »
85	M. A. Copper.	» » 4e » Batavia.	20 » »
86	E. W. van den Broecke.	» » 2e » Salatiga.	29 » »
87	J. P. S. B. van Eersel.	» » meisjessch. Ambarawa.	29 » »
88	F. M. Binnendijk.	» » sch. Buitenzorg.	31 » »

DOORLOOPEND NUMMER.	NAMEN.	BETREKKING.	DATUM VAN BENOEMING.
	Kweekelingen.		
1	Th. T. Tawaris.	school te Grissee.	25 Nov. 1877
2	J. F. Young.	» » Rembang.	2 Oct. 1880
3	Mej. F. G. Trappen.	Meisjessch. te Samarang.	4 Juni 1879
4	» H. Brocx. (onbez.)	2e » » Batavia.	13 Oct. 1880
5	» D. Haertlein. »	Idem.	13 » »
6	» E. Waterloo. »	school te Klatten.	12 Jan. 1881
7	» G. M. S. Hildering. »	meisjessch. » Soerakarta.	16 April »
8	» M. J. Kloppenburg »	school » Ambarawa.	20 » »
9	G. W. F. J. Zijmers »	» » Poerwakarta.	22 » »
10	K. Wenzel »	2e » » Semarang.	29 Juni »
11	Mej. M. Slier.	2e » » Soerakarta.	27 April »
12	» A. W. Voll. (onbez.)	2e » » Makasser.	13 Juni »
13	» F. W. D. E. Scheltema Beduin, (onbez.)	1e » A » Batavia.	12 Feb. 1879
14	» B. P. A. Huizer, »	1e meisjessch. » Soerabaja.	8 Aug. 1881
15	» E. Berkholst, »	1e » » Batavia.	11 » »
16	E. Pietersz, »	school » Amboina.	13 » »
17	Mej. F. C. E. Bousquet »	1e » B » Samarang.	23 » »
18	» J. C. Boers, »	1e » A » Idem.	27 » »
19	» J. F. Sonjé. »	1e » A » Idem.	22 Juni »

L^a. E.

Mutatiën onder het onderwijzend personeel van de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, gedurende het jaar 1881.

Onderwijzers en Onderwijzeressen.

OVERLEDEN:

G. du Pré,	laatst hoofdonderwijzer	school	Bandjermasin.
H. Timmer,	» » 3e	»	Samarang.
N. Rijnbende,	» hulponderwijzer	»	Modjokerto.
W. F. H. Bouhuijs,	» 2e » 2e	»	Soerakarta.
J. P. Millot,	» »	»	Bonthain.

ONTSLAGEN:

Eervol uit 's lands dienst:

J. M. Nieuwboer,	hulponderwijzer	school	Benkoelen.
H. H. Moreu,	»	»	Poerwakarta.
E. Kwierie,	»	»	Bandong.
Mej. A. P. Gijselman,	hoofdonderwijzereres	meisjesschool	Makassar.
» J. H. van Lessen,	hulponderwijzeres 3e	school	Soerakarta.
» M. A. A. Nagel,	» 3e	»	Soerabaja.
» W. te Niet,	»	»	Magelang.
» J. H. C. Kuijpers,	» 5e	»	Soerabaja.
» A. L. H. van Toll,	»	»	Salatiga.
» C. C. de Rochemont,	»	»	Buitenzorg.

Eervol uit de betrekking:

J. C. van Duijn,	1e hulponderwijzer	school	Pekalongan.
P. van Elsen,	id.	»	Sidhoardjo.
O. H. G. v. Ophuizen, geb. van Steeden,	hoofdonderwijzeres	meisj. sch.	Probolingo.

EERVOL ONTHEVEN:

van de tijdelijke tewerkstelling als:

Tijd. hulponderwijzeres		school	Bodjonegoro,	H. M. H. Schadée.
» »	meisjes	»	Neira,	A. S. E. Bimmermann.
» »	»	»	Soerakarta,	J. J. M. Montagne.
» »	1e »	»	Soerabaja,	G. van Temmen.
» »		»	Buitenzorg,	P. de Vries.
» »		»	Madioen,	J. A. Hoon.
» »		»	Amboina,	A. C. Vink.
» »	meisjes	»	Soerabaja,	A. K. H. van Rijgersma.
»	3e	»	»	J. J. Vërmandel.

OVERGEGAAN IN ANDERE BETREKKINGEN:

C. A. Valk.	hoofdonderwijzer,	geplaatst bij de rechterlijke macht.
L. van der Est,	hulponderwijzer,	» (tijd.) bij het middelbaar onderwijs.
J. J. D. van Batenburg,	»	» » » inlandsch onderwijs.
H. W. Doeve,	»	» » de school kinderen Ambonsche milit. te Magelang.
D. A. de Hoog,	»	benoemd tot zoutverkooppakhuism. te Batavia.

MET VERLOF NAAR EUROPA VERTROKKEN:

G. ter Marsch,	hoofdonderwijzer			school		Buitenzorg.
H. B. A. Vechtman.	»			»		Kediri
A. C. Tjebbes,	»	1e	»	B		Samarang.
A. M. van Schaik,	»	1e	»	A		id.
C. Wegenaar,	»			»		Pekalongan.
J. G. Theunissen,	»	3e	»			Soerakarta.
W. Meijer,	»			»		Ngawi.
B. Japikse,	»			»		Koedoes.
J. Knaap,	1e hulponderwijzer	1e	»			Soerakarta.
A. Nuijsink,	1e »			»		Ternate.
H. Zeger de Beijl,	1e »	6e	»			Batavia.
C. W. Mulder,	1e »			»		Ternate.
A. van der Kolff,	»			»		Modjokerto.
J. H. F. Fitter,	4e »	1e	»	B		Samarang.
Mej. M. M. C. E. Tijdeman,	1e hulponderwijzeres		meisjesschool			Makassar.
» M. Nauta,	1e id.		»	»		id.
» D. P. Fol.	1e »		»	»		Soerabaja.
» L. Heijnneman,	»		»	»		Magelang.
» A. P. Frölich,	»		»	»		Meester-Cornelis.
» A. Immink,	»		»	»		Malang.
» M. C. van Epen,	»		»	»		Banda-Neira.
» P. A. Heijnneman,	»		»	»		Samarang.

AANGESTELD NA TERUGKEER VAN VERLOF:

J. J. Cleijpool,	hoofdonderwijzer		school		Pekalongan.
H. Goedhart,	»		»		Tjandi(Samarang)
J. van Heek,	»		»		Bandjermasin.
B. IJspeert,	»		»		Madioen.
J. van der Woude,	»		»		Fort de Kock.
G. J. van Essel,	1e hulponderwijzer	2e	»		Djokdjokarta.
J. W. H. Müller,	1e »		»		Padang.
D. H. van Kalkeren,	1e »		»		Pekalongan.
P. Lakeman,	»		»		Ternate.
L. Jollij,	2e »	5e	»		Soerabaja.

J. A. Boijer,	2e	hulponderwijzer	2e	school	Samarang.
W. Rijst,		»		»	Bezoeki.
P. Ch. W. Bopp,		»		»	Sidhoardjo.
R. A. H. Thierbach.	2e	»	2e	»	Makassar.
A. J. Pontier,	2e	»		»	Tagal.
Mej. E. M. Sexauer,	hulponderwijzeres		3e	»	Soerakarta.

IN DIENST GETREDEN :

Onderwijzers :

G. B. Feekes.
Th. P. Rienstra.
S. C. Pieterse.
D. Koumans.
L. G. Gerhard.
A. E. J. Roskott.
L. Valk.
J. Boekstal.

Onderwijzeressen :

Mej. B. H. J. Scherer.
» M. A. C. Tijdeman.
» F. H. W. van Slee.
» E. C. Tak.
» A. Weits.
» A. C. Scheltema.
» M. L. C. E. Reuling.
» C. C. de Rochemont.
» H. S. G. Buijs.
» S. A. Muller.
» A. K. H. van Rijgersma.
» J. J. Vermandel.
» J. E. M. Masthoff.
» J. A. Kupfer.
» C. A. G. Berghuis.
» C. E. Kuipers.
» R. R. Kuipers.
» M. C. Th. Slot.
» L. Ch. Slot.
» B. van Steeden.
» J. J. W. Hageman.
» M. A. 's Graeuwen.
Mej. J. M. G. de Waal.
» H. A. M. van Tets.
» A. G. W. Sol.
» M. Burgdorffer.
» J. P. M. Kamerling.
» A. H. J. Vrendenberg.
» B. Vrendenberg.
» A. M. Bouwmeester.
» E. Joostensz.
» M. M. van der Bijll.
» A. M. Verhoeff.
» A. B. W. van Deun.
» H. C. L. Kiersch.
» M. C. J. van Renesse.
» J. J. Akringa.
» E. J. J. J. Castens.
Mevr. J. J. Everts, geb. Soeters.
Mej. M. A. Copper.
» E. W. van den Broecke.
» J. P. S. B. van Eersel.
» F. M. Binnendijk.

La. F.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en de openbare lagere scholen in

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	1	1	1	2	5	1	4	
Batavia	65	45	115	69	102	92	117	
Preanger-Regentschappen	3	3	5	6	13	5	14	
Krawang	3	2	2	»	3	2	3	1
Cheribon	5	6	8	6	13	7	9	8
Tegal	10	3	4	9	6	6	8	5
Pekalongan	5	6	4	6	10	5	6	4
Samarang	43	34	53	41	64	50	75	50
Japara	4	2	10	5	6	8	2	4
Rembang	7	9	11	11	11	5	12	2
Soerabaja	40	22	66	53	78	51	68	58
Pasoeroean	6	3	8	12	20	16	17	14
Probolinggo	9	12	7	13	6	6	10	7
Bezoeki	2	3	7	»	4	3	9	»
Banjoewangi	2	»	6	1	6	»	4	1
Kediri	2	5	5	7	9	8	11	7
Madioen	4	»	6	4	7	4	4	5
Soerakarta	8	10	22	24	33	27	23	28
Djokjokarta	12	11	28	15	20	18	18	12
Kadoe	2	7	4	6	11	6	4	10
Bagelen	5	4	8	2	9	2	3	7
Banjoemas	7	8	7	6	5	10	4	5
Madura	5	12	4	6	6	6	8	8
Transportere...	250	208	391	304	447	338	433	343

met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1881 Nederlandsch-Indië bezochten.

10 jaar		11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar		TOTAAL		TOTAAL GENERAAL.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
1	1	1	1	2	2	»	2	2	»	1	2	»	1	18	17	35
24	93	111	96	79	89	88	65	54	41	54	34	10	3	919	719	1638
9	9	11	9	4	7	11	10	4	3	1	4	»	1	75	68	143
»	3	1	1	3	»	5	2	»	5	1	»	»	»	21	16	37
4	7	8	11	8	9	3	3	3	3	9	»	1	»	71	60	131
8	7	4	4	7	4	3	3	1	3	1	»	»	»	52	44	96
6	8	3	5	5	4	6	1	1	5	5	2	»	»	51	46	97
74	56	57	43	64	46	66	33	51	24	35	15	13	1	395	393	988
8	1	10	4	5	6	6	1	8	4	2	»	»	»	61	35	96
5	10	11	6	4	12	6	4	3	9	4	5	»	»	74	73	147
62	55	64	57	63	42	59	40	43	36	21	20	5	»	567	434	1001
16	17	19	17	18	10	18	7	13	6	11	8	2	7	148	117	265
10	7	10	5	7	15	4	6	7	4	2	8	4	2	76	83	159
2	1	7	4	3	»	4	»	1	»	3	»	»	»	42	11	53
4	3	1	4	2	5	3	»	»	»	2	1	»	»	30	15	45
10	6	8	7	11	7	7	3	7	1	4	1	»	»	74	52	126
2	2	3	4	7	1	2	2	4	1	1	»	1	»	41	23	64
28	20	22	25	24	30	32	28	14	22	27	6	10	2	243	222	465
20	15	15	22	22	9	16	16	21	10	10	7	2	3	184	138	322
10	8	10	6	5	1	4	5	4	5	3	4	»	1	57	59	116
8	9	6	2	3	4	4	2	4	»	3	»	1	»	54	32	86
9	9	4	6	4	3	4	4	9	6	2	»	3	»	58	57	115
7	4	6	6	6	7	2	5	4	5	7	»	1	»	56	59	115
427	351	392	345	356	311	353	242	258	193	209	117	51	21	3567	2773	6340

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport...	250	208	391	304	447	338	433	343
Atjeh en onderhoorigheden	7	3	4	3	6	2	3	5
Sumatra's Westkust	17	15	21	15	24	22	24	19
Benkoelen	1	»	2	»	3	1	»	1
Palembang	1	3	4	1	6	3	2	3
Lampongsche districten	»	2	»	1	»	»	»	1
Banka	5	8	2	2	3	2	2	2
Riouw	1	2	2	3	2	1	3	4
Wester-afdeeling van Borneo	3	4	2	4	1	»	1	1
Z.- en O.-afdeeling van Borneo	2	6	3	7	10	6	3	9
Celebes en onderhoorigheden	16	11	18	25	21	19	21	2
Menado	2	2	6	4	11	7	5	
Amboina	12	6	20	10	14	17	12	1
Ternate	5	»	4	5	2	4	1	
Timor	1	1	3	2	2	2	3	2
TOTAAL IN 1881...	523	271	484	386	552	426	517	436
» 1880...	288	225	481	354	522	461	513	440
Vermeerdering...	35	46	3	32	30	»	4	»
Vermindering...	»	»	»	»	»	35	»	4

10 jaar		11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar		TOTAAL		TOTAAL GENERAAL.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
427	351	392	345	356	311	353	242	258	193	209	117	51	21	3567	2773	6340
2	7	4	2	5	2	»	»	5	3	2	»	»	1	40	28	68
25	13	21	23	7	21	19	20	21	17	10	13	5	6	194	184	378
4	1	1	»	1	»	1	»	1	»	3	»	1	»	18	3	21
3	3	2	2	3	4	»	1	»	3	»	»	»	»	21	25	46
»	1	1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	6	7
3	2	3	»	1	3	»	2	»	»	1	»	»	»	20	21	41
1	»	2	2	»	1	1	2	»	1	»	»	»	»	12	16	28
1	»	2	1	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	12	11	23
5	3	8	7	7	4	5	4	5	3	4	»	4	»	58	49	107
19	13	16	20	14	15	21	16	21	14	10	11	12	1	189	165	354
9	6	10	11	9	9	7	10	11	7	6	5	2	1	78	71	149
16	18	19	15	14	18	16	9	16	10	8	4	4	3	151	124	275
5	3	1	5	5	3	»	»	2	»	3	»	1	»	27	23	50
4	2	»	2	3	»	1	1	1	»	»	»	»	»	20	12	32
524	423	482	436	423	392	426	307	341	251	256	150	80	33	4408	3511	7919
490	410	409	385	468	361	420	317	350	215	220	114	92	45	4253	3327	7580
34	13	73	51	»	31	6	»	»	36	36	36	»	»	155	184	339
»	»	»	»	45	»	»	10	9	»	»	»	12	12	»	»	»

L^a. **G.**

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en de bijzondere lagere scholen in

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Batavia	28	48	12	54	17	37	18	46	34	41
Preanger-Regentschappen	»	1	»	»	»	2	»	»	»	1
Samarang	5	6	3	24	5	23	11	29	16	30
Soerabaja	4	17	20	23	19	31	20	34	24	41
Bagelen	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Sumatra's Westkust	4	2	»	»	1	»	»	»	1	[illegible]
TOTAAL IN 1881	41	74	35	101	42	93	49	109	75	115
» » 1880	21	56	44	76	53	111	71	103	76	128
Vermeerdering	20	18	»	25	»	»	»	6	»	»
Vermindering	»	»	9	»	11	18	22	»	1	13

met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1881 Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar		TOTAAL		TOTAAL GENERAAL.	*Aanmerkingen.*
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.		
23	65	31	56	33	55	17	53	14	47	6	46	233	548	781	
2	1	2	»	1	»	»	»	»	»	»	»	5	5	10	
10	26	6	38	9	40	10	38	9	36	1	39	85	329	414	
22	29	42	32	31	25	22	30	14	19	15	22	253	303	536	
1	»	1	»	»	1	1	2	1	1	2	1	6	5	11	
1	»	»	2	»	»	»	1	»	»	»	»	7	7	14	
59	121	82	128	74	121	50	124	38	103	24	108	569	1197	1766	
69	153	82	146	67	141	54	107	36	78	13	115	586	1214	1800	
»	»	»	»	7	»	»	17	2	25	11	»	»	»	»	
10	32	»	18	»	20	4	»	»	»	»	7	17	17	34	

La. III.

Staat van den ouderdom der kinderen van Europeanen en de openbare en bijzondere lagere scholen

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Bantam	1	1	1	2	3	1	4	4	1	1
Batavia	93	93	127	123	119	129	135	138	158	134
Preanger-Regentschappen	3	4	5	6	13	7	14	11	9	10
Krawang	3	2	2	»	3	2	3	1	»	3
Cheribon	5	6	8	6	13	7	9	8	4	7
Tegal	10	3	4	9	6	6	8	5	8	7
Pekalongan	5	6	4	6	10	5	6	4	6	8
Samarang	48	40	56	65	69	73	86	79	90	86
Japara	4	2	10	5	6	8	2	4	8	1
Rembang	7	9	11	11	11	5	12	2	5	10
Soerabaja	44	39	86	76	97	82	88	92	86	96
Pasoeroean	6	3	8	12	20	16	17	14	16	17
Probolinggo	9	12	7	13	6	6	10	7	10	7
Bezoeki	2	3	7	»	4	3	9	»	2	1
Banjoewangi	2	»	6	1	6	»	4	1	4	3
Kediri	2	5	5	7	9	8	11	7	10	6
Madioen	4	»	6	4	7	4	4	5	2	2
Soerakarta	8	10	22	24	33	27	23	28	28	20
Djokjokarta	12	11	28	15	20	18	18	12	20	15
Kadoe	2	7	4	6	11	6	4	10	10	8
Bagelen	5	4	8	2	9	2	3	7	8	9
Banjoemas	7	8	7	6	5	10	4	5	9	9
Madura	5	12	4	6	6	6	8	8	7	4
Transportere...	287	280	426	405	488	431	482	452	501	464

met dezen gelijkgestelden, die onder ultimo December 1881 in Nederlandsch-Indië bezochten.

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar		TOTAAL		TOTAAL GENERAAL.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
1	1	2	2	»	2	2	»	1	2	»	1	18	17	35
134	161	110	145	121	120	71	94	68	81	16	49	1152	1267	2419
13	10	6	7	12	10	4	5	1	4	»	1	80	73	153
1	1	3	»	5	2	»	5	1	»	»	»	21	16	37
8	11	8	9	3	3	3	3	9	»	1	»	71	60	131
4	4	7	4	3	3	1	3	1	»	»	»	52	44	96
3	3	5	4	6	1	1	5	5	2	»	»	51	46	97
67	69	70	84	75	73	61	62	44	51	14	40	680	722	1402
10	4	3	6	6	1	8	4	2	»	»	»	61	35	96
11	6	4	12	6	4	3	9	4	3	»	»	74	73	147
86	86	105	74	90	65	65	66	35	39	18	22	800	737	1537
19	17	18	10	18	7	13	6	11	8	2	7	148	117	265
10	5	7	13	4	6	7	4	2	8	4	2	76	83	159
7	4	3	»	4	»	1	»	3	»	»	»	42	11	53
1	4	2	5	3	»	»	»	2	1	»	»	30	15	45
8	7	11	7	7	3	7	1	4	1	»	»	74	52	126
3	4	7	1	2	2	4	1	1	»	1	»	41	23	64
22	25	24	30	32	28	14	22	27	6	10	2	243	222	465
15	22	22	9	16	16	21	10	10	7	2	3	184	138	322
10	6	5	1	4	5	4	5	3	4	»	1	57	59	116
7	2	4	4	4	3	5	2	4	1	3	1	60	37	97
4	6	4	3	4	4	9	6	2	»	3	»	58	57	115
6	6	6	7	2	5	4	5	7	»	1	»	56	59	115
450	466	438	437	427	363	308	316	247	220	75	129	4129	3963	8091

GEWESTEN.	6 jaar		7 jaar		8 jaar		9 jaar		10 jaar	
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.
Per transport...	287	280	426	405	488	431	482	452	501	464
Atjeh en onderhoorigheden.....	7	3	4	3	6	2	5	5	2	7
Sumatra's Westkust.....	21	17	21	15	25	22	24	19	26	15
Benkoelen.....	1	»	2	»	3	1	»	1	4	1
Palembang.....	1	3	4	1	6	5	2	3	3	3
Lampongsche distrikten	»	2	»	1	»	»	»	1	»	1
Banka.....	5	8	2	2	3	2	2	2	3	2
Riouw.....	1	2	2	3	2	1	3	4	1	»
Wester-afdeeling van Borneo.....	3	4	2	4	1	»	1	1	1	»
Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo.....	2	6	3	7	10	6	5	9	5	3
Celebes en onderhoorigheden.....	16	11	18	25	21	19	21	20	19	13
Menado.....	2	2	6	4	11	7	5	9	9	6
Amboina.....	12	6	20	10	14	17	12	14	16	18
Ternate.....	5	»	4	5	2	4	1	3	5	3
Timor.....	1	1	5	2	2	2	3	2	4	2
TOTAAL IN 1881...	364	345	519	487	594	519	566	545	599	538
» » 1880...	309	281	525	430	575	572	584	543	566	538
Vermeerdering...	55	64	»	57	19	»	»	2	33	»
Vermindering....	»	»	6	»	»	53	18	»	»	»

11 jaar		12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar		TOTAAL		TOTAAL GENERAAL.
jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
450	466	438	457	427	363	308	316	247	220	75	129	4129	3963	8092
4	2	3	2	»	»	5	3	2	»	»	1	40	28	68
22	23	7	23	19	20	21	18	10	13	5	6	201	191	392
1	»	1	»	1	»	1	»	3	»	1	»	18	3	21
2	2	3	4	»	1	»	3	»	»	»	»	21	25	46
1	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	6	7
3	»	1	3	»	2	»	»	1	»	»	»	20	21	41
2	2	»	1	1	2	»	1	»	»	»	»	12	16	28
2	1	»	1	2	»	»	»	»	»	»	»	12	11	23
8	7	7	4	5	4	3	3	4	»	4	»	58	49	107
16	20	14	15	21	16	21	14	10	11	12	1	189	165	354
10	11	9	9	7	10	11	7	6	5	2	1	78	71	149
19	15	14	18	16	9	16	10	8	4	4	3	151	124	275
1	5	3	3	»	»	2	»	3	»	1	»	27	23	50
»	2	3	»	1	1	1	»	»	»	»	»	20	12	32
541	557	505	520	500	428	391	375	294	253	104	141	4977	4708	9685
478	538	550	507	487	458	404	322	256	192	105	160	4839	4541	9380
63	19	»	13	13	»	»	53	38	61	»	»	138	167	305
»	»	45	»	»	30	13	»	»	»	1	19	»	»	»

Ls. I.

Staat van het onderwijzend personeel en van de leerlingen onder ultimo

SCHOLEN.	Aantal			Getal leerlingen				Waarvan	
	hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.	hulponderwijzers en hulponderwijzeressen.	kweekelingen.	Ultimo December 1880.	ultimo December 1881			Inlanders en vreemde Oosterlingen.	gratis leerlingen.
					jongens	meisjes	Totaal.		
									1e Inspectie-
Batavia 1e school A.	1	5	1	241	157	43	200	1	»
» 1e » B.	1	2	»	»	86	49	135	»	5
» 2e » ...	1	4	1	174	125	45	170	12	140
» 3e » ...	1	4	»	164	119	55	174	14	123
» 4e » ...	1	5	»	241	156	57	213	6	162
» 5e » ...	1	2	»	69	46	13	59	11	35
» 6e » ...	1	3	»	115	75	35	110	7	51
» 1e Meisj. » ...	1	5	1	110	»	152	152	»	»
» 2e » » ...	1	3	1	111	»	110	110	»	74
Meester-Cornelis....	1	4	»	173	116	53	169	8	68
» Meisjesschool	1	2	»	31	»	26	26	»	12
Buitenzorg.....	1	5	»	130	103	82	185	6	105
Poerwakarta.....	1	1	1	39	28	16	44	7	25
Bandong.....	1	2	»	79	44	37	81	2	37
Tjiandjoer.....	1	1	»	20	11	20	31	»	10
Soekaboemi	1	1	»	28	24	13	37	4	14
Cheribon.....	1	3	»	97	59	48	107	10	38
Indramaijoe.....	1	1	»	29	20	14	34	»	»
Serang.....	1	1	»	60	21	17	38	3	26
Telok-Betong.... ..	1	»	»	12	5	6	11	4	»
Benkoelen.....	1	»	»	27	18	3	21	»	18
Padang 1e school...	1	3	»	126	84	31	115	»	»
» 2e » ...	1	2	»	94	65	30	95	5	87
» Meisjes » ...	1	2	»	79	»	86	86	»	34
Priaman.....	1	»	»	23	8	13	21	»	8
Fort de Kock.....	1	1	»	51	25	12	37	»	27
Padang-Pandjang ...	1	1	»	31	21	12	33	4	21
Transportere...	27	63	5	2384	1416	1078	2494	104	1120

aan de openbare lagere scholen in Nederlandsch-Indië, December 1881.

Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.							
108	55	37	3575	27	8	133	
70	51	14	1923	14	1	28	
94	64	12	5525	32	6	73	
88	56	30	4781	28	14	106	
126	62	25	10357	48	13	126	
28	28	3	3062	52	6	30	
65	38	7	3222	29	9	56	
»	118	34	2475	16	18	48	
»	89	21	3856	35	15	45	
75	67	27	2762	16	14	60	
»	16	10	390	15	3	15	
118	56	11	6028	33	5	87	
33	10	1	1560	35	2	8	
33	36	12	2335	29	6	28	
16	11	4	1143	4	»	4	
18	19	»	556	15	»	12	
63	40	4	5088	48	»	35	
18	10	6	647	19	1	8	
21	12	5	2457	49	2	40	
6	5	»	211	19	»	7	
12	6	3	222	10	»	9	
72	19	24	2016	17	9	47	
71	14	10	2838	30	3	47	
»	62	24	1803	21	9	14	
9	11	1	268	13	3	1	
19	11	7	634	17	2	23	
18	12	3	929	28	»	6	
1181	978	335	72663	699	149	1096	

SCHOLEN.	Aantal			Getal leerlingen				Waarvan	
	hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.	hulponderwijzers en hulpondewijzeressen.	kweekelingen.	Ultimo December 1880.	Ultimo December 1881			Inlanders en vreemde Oosterlingen.	gratis leerlingen.
					jongens	meisjes	Totaal.		
Per transport...	27	63	5	2384	1416	1078	2494	104	1120
Kotta-Radja.....	1	3	»	99	46	28	74	6	53
Muntok.....	1	1	»	35	25	21	46	5	18
Palembang.....	1	1	»	46	21	25	46	»	19
Riouw.....	1	1	»	24	12	16	28	»	6
Pontianak.....	1	»	»	20	13	11	24	1	4
TOTAAL...	32	69	5	2608	1533	1179	2712	116	1220
2e Inspectie-									
Semarang 1e school A	1	3	2	163	119	23	142	6	»
» 1e » B	1	4	1	162	103	49	152	1	»
» 2e »	1	4	1	182	121	47	168	6	149
» 3e »	1	3	»	101	74	34	108	21	102
» Meisjes »	1	2	1	69	»	64	64	»	38
» sch. te Tjandi.	1	1	»	»	25	14	39	2	21
Salatiga 1e lag. sch..	1	3	1	164	80	30	110	18	1
» 2e » » ..	1	1	»	»	50	11	61	7	59
» meisjessch.	1	1	»	39	»	48	48	»	14
Ambarawa lag. sch...	1	2	»	114	55	25	80	13	54
» meisjessch..	1	1	»	»	»	34	34	»	19
Kendal.....	1	1	»	39	36	7	43	20	15
Oengaran	1	1	»	»	18	15	33	»	21
Tegal.....	1	3	»	109	62	44	106	10	50
Pekalongan.....	1	2	»	69	46	35	81	»	47
Batang.....	1	»	»	14	14	8	22	6	3
Japara.....	1	1	»	31	19	13	32	6	23
Koedoes.....	1	1	»	30	19	11	30	5	5
Pati.....	1	1	»	42	34	14	48	3	23
Rembang.....	1	2	1	73	46	37	83	9	35
Transportere...	20	37	7	1401	921	563	1484	133	679

Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
1181	978	335	72665	699	149	1096	
45	20	9	1991	27	»	54	
27	15	4	737	16	1	9	
22	20	4	685	15	3	14	
12	12	4	229	8	»	7	
17	6	1	221	9	»	5	
1304	1051	357	76526	774	153	1185	

afdeeling.

58	60	24	5708	40	12	97	
47	84	21	3138	20	8	56	
112	40	16	5399	32	3	100	
78	28	2	3130	29	»	44	
»	58	6	2548	39	7	30	
32	7	»	355	9	»	7	
72	23	15	3658	33	10	130	
41	16	4	456	7	»	7	
»	32	16	646	15	»	17	
56	21	3	2859	35	3	109	
»	29	5	438	12	»	8	
27	16	»	1032	24	(†)	(†)	(†) Opgaven ontbreken.
22	8	3	724	22	»	11	
52	53	1	1226	12	5	41	
45	29	7	2181	24	»	20	
19	3	»	268	12	»	2	
19	12	1	1632	51	1	9	
20	10	»	934	31	»	8	
22	26	»	1031	21	1	11	
43	27	13	859	10	4	26	
765	582	137	38222	478	54	733	

SCHOLEN.	Aantal			Getal leerlingen.				Waarvan	
	hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.	hulponderwijzers en hulponderwijzeressen.	kweekelingen.	Ultimo December 1880.	Ultimo December 1881			Inlanders en vreemde Oosterlingen.	gratis leerlingen.
					jongens	meisjes	Totaal.		
Per transport	20	37	7	1401	921	563	1484	133	679
Toeban	1	1	»	37	17	12	29	3	13
Bodjonegoro	1	1	»	54	33	24	57	10	34
Banjoemas	1	1	»	50	31	10	41	11	15
Tjilatjap	1	1	»	51	28	27	55	6	30
Poerbolingo	1	»	»	22	17	13	30	6	20
Bandjarnegara	1	»	»	»	17	7	24	12	4
Poerworedjo	1	2	»	93	77	31	108	33	53
Wonosobo	1	1	»	30	28	2	30	19	6
Magelang	1	2	»	63	58	26	84	1	47
» meisjessch.	1	1	»	30	»	33	33	»	10
Djokjokarta 1e school	1	4	»	147	110	43	153	11	1
» 2e »	1	4	»	123	126	35	161	49	132
» meisjessch.	1	2	»	64	»	68	68	»	10
Soerakarta 1e school.	1	2	»	71	57	26	83	»	3
» 2e » .	1	3	1	119	83	44	127	3	104
» 3e » .	1	2	»	102	69	41	110	6	46
» meisjessch.	1	2	1	74	»	84	84	»	29
Klatten	1	1	1	52	40	15	55	14	26
Bojolali	1	1	»	42	14	15	29	»	20
Madioen	1	1	»	41	27	9	36	9	17
Ngawi	1	1	»	46	32	14	46	9	29
Kediri	1	2	»	65	53	24	77	13	30
Blitar	1	2	»	64	28	19	47	7	13
Toeloeng-Agoeng	1	1	»	30	17	10	27	5	12
Bandjermasin	1	3	»	113	71	49	120	13	62
TOTAAL	45	78	10	2984	1954	1244	3198	373	1465
								3e Inspectie-	
Soerabaja 1e school A	1	4	»	165	143	36	179	»	1
» 1e » B	1	2	»	24	45	38	83	»	»
Transporteere	2	6	»	189	188	74	262	»	1

Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
765	582	137	38222	478	54	733	
14	12	3	558	19	»	21	
36	12	9	1661	29	»	8	
21	16	4	521	12	5	17	
23	27	5	2387	43	»	13	
10	14	6	584	20	1	5	
23	1	»	12	½	»	»	
63	37	8	2315	21	7	50	
21	9	»	326	11	2	5	
59	24	1	1260	15	»	28	
»	23	10	312	10	»	10	
100	38	15	2398	16	7	52	
114	34	13	2947	20	»	41	
»	51	17	787	12	2	16	
51	22	10	2056	25	4	35	
93	26	8	2669	21	6	25	
80	22	8	3182	29	»	46	
»	66	18	1563	18	11	16	
38	9	8	581	11	1	26	
18	8	3	440	15	»	24	
23	13	»	721	20	»	19	
30	16	»	1037	22	2	35	
41	29	7	1642	21	»	14	
27	15	5	999	21	2	31	
14	10	3	767	28	2	22	
67	37	16	4412	36	»	38	
1731	1153	314	74359	973⁵	106	1330	
afdeeling.							
118	40	21	4056	26	7	78	
63	20	»	2169	36	1	30	
181	60	21	6225	62	8	108	

SCHOLEN.	Aantal			Getal leerlingen.				Waarvan	
	hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.	hulponderwijzers en hulponderwijzeressen	kweekelingen.	Ultimo December 1880.	Ultimo December 1881			Inlanders en vreemde Oosterlingen.	gratis leerlingen.
					jongens	meisjes	Totaal.		
Per transport..	2	6	»	189	188	74	262	»	1
Soerabaja 2e school .	1	3	»	150	86	25	111	»	95
» 3e » .	1	3	»	121	111	33	144	8	105
» 4e » .	1	2	»	62	40	26	66	»	18
» 5e » .	1	3	»	121	86	24	110	»	87
» 1e M. sch.	1	1	»	»	»	32	32	»	»
» 2e » .	1	4	1	170	»	148	148	»	108
Grissee.....	1	1	1	39	13	24	37	2	26
Modjokerto.....	1	2	»	66	41	28	69	13	39
Sidho-ardjo.....	1	1	»	48	35	17	52	7	26
Pamakassan.....	1	1	»	33	17	14	31	1	15
Sumenap.....	1	2	»	72	32	32	64	1	47
Bangkallan.....	1	»	»	24	7	15	22	»	19
Pasoeroean.....	1	4	»	151	121	30	151	14	66
» meisjessch.	1	1	»	55	»	44	44	»	17
Malang.....	1	1	»	71	49	44	93	9	45
Probolinggo.....	1	3	»	114	65	42	107	3	54
» meisjessch.	1	1	»	29	»	36	36	»	13
Kraksaan.....	1	»	»	»	13	6	19	»	1
Bezoeki.....	1	1	»	33	21	5	26	4	14
Sitoebondo.....	1	1	»	34	27	6	33	2	15
Banjoewangi.....	1	1	»	42	32	15	47	2	35
Makasser 1e school.	1	3	»	92	72	37	109	6	2
» 2e » .	1	3	1	100	69	29	98	10	72
» meisjessch.	1	2	»	53	»	57	57	»	24
Maros.....	1	1	»	33	17	12	29	»	26
Bonthain.....	1	»	»	40	21	16	40	2	37
Boelekomba.....	1	1	»	35	23	8	31	4	24
Bima.....	1	»	»	10	6	6	12	»	12
Menado.....	1	4	»	170	107	66	173	40	101
Tondano.....	1	1	»	40	24	15	39	14	9
Amboina.....	1	3	1	145	85	59	144	16	92
Transportere..	33	60	4	2344	1411	1025	2436	158	1245

Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
181	60	21	6225	62	8	108	
61	32	18	3914	31	8	55	
92	50	2	7335	53	»	71	
40	19	7	1173	15	3	19	
70	24	16	2925	25	10	50	
»	22	10	24	1	»	»	
»	124	24	7415	38	5	20	
18	14	5	730	20	1	15	
44	19	6	1293	20	»	25	
32	15	5	1002	2	3	14	
17	11	3	472	15	»	11	
35	23	6	1345	20	3	16	
13	6	3	754	35	»	9	
91	42	18	2520	17	2	52	
»	33	11	818	18	»	19	
56	29	8	1964	24	1	23	
76	26	5	2338	21	2	60	
»	27	9	636	17	1	10	
13	4	2	475	25	»	2	
17	6	3	1088	37	3	15	
21	10	2	1007	33	»	12	
32	15	»	1013	23	2	1	
74	23	12	1997	19	3	16	
64	22	12	2350	23	3	16	
»	44	13	1268	22	3	7	
19	9	1	693	23	»	4	
18	18	4	1085	26	3	6	
19	11	1	987	30	2	8	
7	5	»	178	15	»	2	
111	53	9	3815	22	»	24	
19	18	2	587	15	1	13	
94	47	3	2809	19	8	29	
1334	861	241	62235	766	75	732	

SCHOLEN.	Aantal			Getal leerlingen.				Waarvan	
	hoofdonderwijzers en hoofdonderwijzeressen.	hulponderwijzers en hulponderwijzeressen.	kweekelingen.	Ultimo December 1880.	Ultimo December 1881.			Inlanders en vreemde Oosterlingen.	gratis leerlingen.
					jongens	meisjes	Totaal.		
Per transport..	33	60	4	2344	1411	1025	2436	158	1245
Banda (Neira).....	1	3	»	109	85	26	111	8	60
» meisjessch.	1	1	»	52	»	46	46	3	14
Saparoea.....	1	»	»	24	28	18	46	16	23
Ternate.....	1	2	»	61	49	28	77	27	51
Koepang.....	1	1	»	41	25	13	38	6	20
TOTAAL...	38	67	4	2631	1598	1156	2754	218	1413
									Recapi
1e afdeeling.....	32	69	5	2608	1533	1179	2712	116	1220
2e »	45	78	10	2984	1954	1244	3198	373	1465
3e »	38	67	4	2631	1598	1156	2754	218	1413
TOTAAL IN 1881.	115	214	19	8223	5085	3579	8664	707	4098
» » 1880.	107	204	9	7726	4856	3367	8223	643	4098
Vermeerdering.	8	10	10	497	229	212	441	64	»
Vermindering..	»	»	»	»	»	»	»	«	»

Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
laagste klasse.	middelen klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
1334	861	241	62235	766	75	732	
69	29	13	1310	29	5	19	
»	38	8	867	16	3	9	
41	5	»	735	17	»	3	
40	33	4	828	11	2	5	
25	13	»	698	16	2	8	
1509	979	266	66673	855	87	776	
tulatie.							
1304	1051	357	76526	774	153	1185	
1731	1153	314	74359	973[5]	106	1330	
1509	979	266	66673	855	87	776	
4544	3183	937	217558	25	346	3291	* Onder deze leerlingen waren 250 vreemde oosterlingen tegen 201 in 1880, wederom bijna uitsluitend Chinezen.
4234	3068	921	190893	23	313	2940	
310	115	16	26665	2	53	351	
»	»	»	»	»	»	»	

L^a. K.

Staat van het onderwijzend personeel en de leer- Nederlandsch-Indië onder

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen.			
						Kweekelingen.			Ultimo December 1881		
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Mannelijke.	Vrouwelijke.	Ultimo December 1880.	jongens.	meisjes.	Totaal.
1e Inspectie-											
Batavia	R. J. L. Weijhenke .	1	»	2	»	»	»	74	62	»	62
»	J. Thie.	1	»	4	»	»	»	112	101	»	101
»	Mej. Philipsen (Ursulinen)	»	1	»	8	»	»	152	12	159	171
»	» v. d. Werdt (idem)	»	1	»	9	»	2	277	15	300	315
»	» van der Plaats...	»	1	»	1	»	1	64	4	55	59
»	Parapattan weeshuis..	»	»	»	»	»	»	54	»	»	»
»	M. de Haas	1	»	1	»	»	»	59	47	»	47
»	Mej. Waubert de Puiseau	»	»	»	»	»	»	16	»	»	»
»	Mevr. Vethake.....	»	1	»	2	»	»	»	»	28	28
»	J. Beck.....	1	»	»	1	»	»	»	15	7	22
Garoet.....	J. van Ham	1	»	»	»	»	»	16	8	7	15
Padang	Mej. van Haastert ...	»	1	»	»	»	»	13	7	7	14
	TOTAAL...	5	5	7	21	»	3	837	271	563	834
2e Inspectie-											
Samarang ..	Van de R. K. weeshuis: Jongensschool.....	1	»	»	»	»	»	40	38		38
» ..	Meisjesschool	»	1	»	3	»	»	149	»	144	144
» ..	Van het Prot. weeshuis.	»	»	1	1	»	1	104	47	62	109
» ..	Van de zusters Franciscanessen.....	»	1	»	3	»	»	108	»	123	123
Soerakarta..	» mej. E.P.S. 'sGraeuwen.	»	»	»	»	»	»	23	»	»	»
Poerworedjo	» mevr J. H. M. Witkamp Thissen.....	»	1	1	»	»	»	16	5	15	20
	TOTAAL...	1	3	2	7	»	1	440	90	344	434

lingen aan de bijzondere lagere scholen in ultimo December 1881.

Waarvan Inlanders en vreemde Oosterlingen.	Getal leerlingen in de			Verzuimde schooldagen.		Getal leerlingen die in den loop van het jaar de school verlieten,		*Aanmerkingen.*
	laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.								
15	20	20	22	315	5	18	»	
1	25	40	36	421	4	25	17	
»	69	60	42	692	4	2	46	
»	152	108	55	2136	7	4	86	
»	13	22	24	†	†	†	†	† Opgaven ontbreken.
»	»	»	»	»	»	»	»	In Juni gesloten.
8	9	19	19	†	†	9	13	
»	»	»	»	»	»	»	»	In Juni gesloten.
»	17	6	5	†	60	1	19	
»	4	15	3	†	†	†	†	
5	4	10	1	66	4	»	1	
»	8	5	1	169	12	»	10	
29	321	305	208	†	†	†	†	
afdeeling.								
»	23	15	»	326	8	»	9	
»	91	30	23	1872	13	12	10	
»	41	55	13	2501	23	4	18	
»	55	50	18	2052	17	6	44	
»	»	»	»	»	»	»	»	In Maart 1881 gesloten.
9	9	6	5	320	16	»	1	
9	219	156	59	7071	16	22	82	

SCHOLEN.		Aantal						Getal leerlingen.			
WAAR.	VAN WIEN.	Hoofdonderwijzers.	Hoofdonderwijzeressen.	Hulponderwijzers.	Hulponderwijzeressen.	Kweekelingen. Mannelijke.	Kweekelingen. Vrouwelijke.	Ultimo December 1880.	Ultimo December 1881 jongens.	Ultimo December 1881 meisjes.	Ultimo December 1881 Totaal.
3e Inspectie-											
Soerabaja...	W. P. Cranen. (Geestelijke broeders.) ...	1	»	4	»	»	»	153	166	»	166
» ..	Mej. M. C. J. van den Heuvel. (Zusters Ursulinen.)	»	1	»	5	»	»	264	»	256	256
» ..	Mej. Huigens.	»	1	»	4	»	»	68	»	47	47
» ..	K. Nanning.....	1	»	3	»	»	»	83	83	»	83
	TOTAAL...	2	2	7	9	»	»	568	249	303	552
Recapi-											
1e Inspectie-afdeeling.....		5	5	7	21	»	3	837	271	563	834
2e »		1	3	2	7	»	1	440	90	344	434
3e »		2	2	7	9	»	»	568	249	303	552
	TOTAAL IN 1881...	8	10	16	37	»	4	»	610	1210	1820
	» » 1880...	9	11	20	39	1	1	1845	630	1215	1845
	Vermeerdering...	»	»	»	»	»	3	»	»	»	»
	Vermindering....	1	1	4	2	1	»	»	20	5	25

Waarvan Inlanders en vreemde Oosterlingen.	Getal leerlingen in de			Verzuim de school la. en.		Getal leerlingen die in den loop van het jaar de school verlieten		*Aanmerkingen.*
	laagste klasse.	midden klasse.	hoogste klasse.	Totaal in het jaar.	Gemiddeld per kind.	na al de vakken te hebben doorloopen.	om verschillende redenen.	
afdeeling.								
4	72	64	30	2065	13	14	35	
»	121	101	34	700	4	14	25	
»	9	18	20	366	8	5	25	
12	21	43	19	3730	45	11	22	
16	223	226	103	6861	12	44	107	
;ulatie.								
29	321	305	208	†	†	†	†	
9	219	156	59	7071	16	22	82	
16	223	226	103	6861	12	44	107	
54	763	687	370	†	†	†	†	
45	803	670	372	†	†	†	†	
9	»	17	»					
»	40	»	2	†	†	†	†	